

**MJETET PËR PRAKTIKUESIT NË KUADËR TË
UDHËRRËFYESIT**

DIREKTIVA PËR MBROJTJE ME AVOKAT

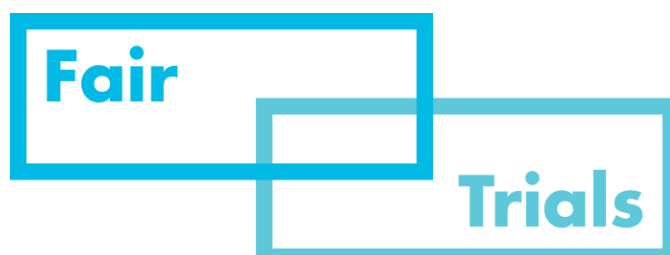
**MBROJTJA ME AVOKAT:
QASJA E PËRGJITHSHME DHE ÇËSHTJET SPECIFIKE**

HEQJA DORË

DEROGIMET

LISTA KONTROLLUESE E ZBATIMIT PËR AUTORITETET

KOMBËTARE

Rreth Fair Trials dhe LEAP

Fair Trials Evropë ("Fair Trials") është një fondacion publik me bazë në Bruksel që punon për gjykime të drejtë sipas standardeve të njohura ndërkombëtarisht të drejtësisë. Vizioni ynë është një botë ku respektohet e drejta e çdo personi për një gjykim të drejtë, pavarësisht kombësisë e tyre, kudo që ata akuzohen.

"Fair Trials" ndihmon njerëzit të kuptojnë dhe mbrojnë të drejtat e tyre për gjykim të drejtë; adreson shkaqet rrënjësore të padrejtësisë përmes punës së saj të reformës ligjore; dhe ndërmerr trajnime të synuara dhe aktivitete të rrjetëzimit për të mbështetur avokatët dhe mbrojtësit e tjerë të të drejtave të njeriut në punën e tyre për të mbrojtur të drejtat për gjykim të drejtë.

Duke punuar me Panelin Këshillues të Ekspertëve Ligjorë ('LEAP') - një rrjet prej mbi 160 ekspertëve të drejtësisë penale dhe të të drejtave të njeriut duke përfshirë avokatët mbrojtës, OJQ-të dhe akademikët nga 28 shtete anëtare të BE-së – Fair Trials ka kontribuar në negociatat rreth miratimit të tri direktivave sipas Udhërrëfyesit për përforcimin e të drejtave procedurale.

LEAP, i mbështetur nga Fair Trials, tani po punon për të siguruar zbatimin efektiv të Direktivave përtej strategjisë së saj *Drejt Lëvizjes së BE-së mbi të Drejtën për t'u Mbrojtur* të datës shkurt 2015, duke përfshirë trajnimin e praktikuesve, procedurat gjyqësore para gjykatave kombëtare, ngritjen e vetëdijes.

Kontakti

Ralph Bunche

Drejtor rajonal (Evropë), Gjykimet e drejta
+32 (0)2 743 85 93
ralph.bunche@fairtrials.net

Libby McVeigh

Drejtoreshë ligjore dhe politike, Gjykimet e drejta
+44 (0)207 822 2370
libby.mcveigh@fairtrials.net

Mirënjohje

Ky Udhëzues u prodhua nga **Alex Tinsley** (avokat, Angli dhe Uells, anëtar i LEAP). Falënderimi shkon për anëtarët e tjerë të LEAP për informacionet që formojnë bazën për këtë Udhëzues.

Me mbështetje financiare nga:

**Bashkëfinancuar nga Programi i
Drejtësisë Penale i Komisionit Evropian**

PËRMBAJTJA

Përmbajtja

A.	HYRJE	4
1.	Sfondi	4
2.	Fushëveprimi i këtij Udhëzuesi	5
a.	Pjesët I-III – Udhëzuesi për juristët	5
b.	Pjesa IV – Lista kontrolluese e zbatimit	5
3.	Si përdoret ky Udhëzues	5
a.	Si është e organizuar përmbajtja	5
b.	Manuali i ‘Përdorimit të drejtës së BE-së në praktikë’	6
c.	Para dhe pas afatit të zbatimit	6
d.	Terminologjia	6
e.	Vërejtje	6
f.	Na kontaktoni	6
B.	PARA DIREKTIVËS: SHQYRTIMI I PARIMEVE TË KEDNJ	6
1.	Paanësia e përgjithshme dhe neni 6(3) garancitë	6
2.	Neni 6(3) KEDNJ dhe çështjet e fazës së gjyqimit	7
3.	Neni 6(3) KEDNJ dhe çështjet e procedurës paraprake	7
4.	E drejta për heshtje sipas nenit 6	8
C.	DIREKTIVA DHE ZBATIMI I SAJ	9
I – E DREJTA E QASJES NË AVOKAT		10
A.	ÇËSHTJA KRYESORE	10
B.	BAZA E KEDNJ-së	10
2.	Parimi bazë, i zhvilluar	11
a.	‘Qasja në avokat’: përmbajtja e së drejtës	11
b.	‘Deklaratat inkriminuese’	11
c.	“Përdorimi për dënim”	12
C.	DISPOZITAT PËRKATËSE TË DIREKTIVËS	12
D.	PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË	14
1.	Supozim: Efekti i drejtpërdrejtë i nenit 3 dhe 12	14
2.	Mjeti kryesor: Shkelja e nenit 3 - neni 12 Korrigjimi	14
a.	Vërtetimi i shkeljes së nenit 3	14
b.	Kërkimi i ndreqjes sipas nenit 12	15
i.	Provat në fjalë	15
ii.	Fruti i pemës së helmuar	16
3.	Disa fusha specifike për t'u shqyrtuar	16
a.	Pjesëmarrje efektive në marrjen në pyetje	17
i.	Identifikoni dhe dokumentoni shkeljen	18
ii.	Kërkoni mjetet juridike për shkeljen	20
b.	Çështjet ndërkuftare (Urdhri i Hetimeve Evropian)	20
i.	Përpiquni të siguroheni që marrja në pyetje është në përputhje me nenin 3	21
ii.	Identifikoni dhe dokumentoni shkeljen në shtetin ekzekutues / të kërkuar	21

iii.	Kërkoni mjete juridike në shtetin lëshues / kërkues	22
II – HEQJA DORË		23
A.	ÇËSHTJA.....	23
B.	BAZA REFERUESE E KEDNJ-së	23
C.	DISPOZITAT RELEVANTE TË DIREKTIVËS	25
D.	PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË.....	26
1.	Konstatimi i asaj që në fakt ka ndodhur	27
2.	Apelimi i heqjes dorë nga përfaqësimi.....	27
a.	Në cilin rast duhet ngritur çështja	27
b.	Argumentet që duhen bërë	28
c.	Çështja e të dhënave të padiskutueshme të policisë	28
III – DEROGIMET		29
A.	ÇËSHTJA	29
B.	BAZA E KEDNJ.....	30
1.	Parimi bazë dhe debati.....	30
C.	DISPOZITAT PËRKATËSE TË DIREKTIVËS	31
D.	PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË	33
1.	Derogimi për shkak të largësisë gjeografike	33
a.	Largësia gjeografike: një prag i lartë	33
b.	Derogimi në aspekt të kohës, jo të drejtës substanciale	33
2.	Derogimi substancial	33
a.	Identifikoni kornizën e lejueshme për derogim	34
b.	Trajtoni informacionin e marrë brenda një derogimi të vlefshëm	34
IV – LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIMIN.....		35
A.	NË LIDHJE ME KËTË PJESE	35
1.	Lista kontrolluese për zbatimin.....	35
2.	Kush dhe çfarë duhet bërë me këtë listë kontrolluese	35
a.	Anëtarët e LEAP.....	35
b.	Autoritetet kombëtare	35
c.	Odat e Avokatëve dhe përdoruesit e tjerë	36
3.	Çfarë mund të ofrojë LEAP	36
B.	LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIM (1): PROCEDURAT PENALE.....	37
C.	LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIM (2): PROCEDURAT E UAE (Urdhër Arrest Evropian).....	47
KONKLuzionET		49

HYRJE

A. HYRJE

1. Sfondi

Në dekadën e fundit, Shtetet Anëtare të BE-së kanë bashkëpunuar ngushtë në çështjet ndërkufitare, kryesisht nëpërmjet Urdhërarrestit evropian ('EAW'). Sistemet e tilla mbështeten në besimin e ndërsjellë ndërmjet autoriteteve gjyqësore që secili do të respektojë të drejtat e atyre në fjalë, në veçanti siç garantohet nga Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut ('KEDNJ').

Megjithatë, bashkëpunimi është dëmtuar nga fakti se autoritetet gjyqësore që janë të thirrura të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin, në realitet nuk kanë besim të plotë në përmbushjen e këtyre standardeve nga njëri-tjetri. Për të forcuar sistemin, BE-ja ka filluar të imponojë standarde minimale për të rregulluar aspekte të caktuara të procedurës penale përmes një programi të quajtur 'Udhërrëfyesi'.¹

Megjithëse këto masa e kanë qëllimin që të sigurojnë besim të ndërsjellë, rezultati nga kjo është një grup i direktivave që janë të detyrueshme për autoritetet kombëtare në gjitha rastet, duke përfshirë edhe direktivat pa ndonjë element ndërkufitar. Këto mbulojnë të drejtën për interpretim dhe përkthim,² të drejtën për informim,³ dhe të drejtën e qasjes së një avokati⁴ (kolektivisht, 'Direktivat udhërrëfuese').

Ky manual diskuton Direktivën 2013/48/EU mbi të drejtat e qasjes së avokatit në procedurën penale⁵ ('Direktiva'), e cila duhet të transpozohet në ligjin vendor deri më 27 nëntor 2016. Ajo përfshin një qasje të përgjithshme për përdorimin e Direktivës dhe mbulon disa çështje specifike me interes të veçantë për LEAP: pjesëmarrja e avokatëve gjatë marrjes në pyetje nga policia; heqja dorë nga e drejta e qasjes së avokatit; dhe fushëveprimi që autoritetet të heqin nga kjo e drejtë. Ajo bazohet në komentet mbi këtë Direktivë në manualin "Përdorimi i ligjit të BE-së në praktikën penale"⁶ të vitit 2015.

Direktiva është pjesë e rëndësishme e legjislacionit. Ajo ndjek rastin e GJEDNJ *Salduz kundër Turqisë* (2008),⁷ i cili përcaktoi të drejtën e qasjes së avokatit gjatë marrjes në pyetje nga policia dhe çoi në reforma të rëndësishme në të gjithë rajonin. Direktiva tashmë ka ndikuar në zhvillimin e kësaj rruge të jurisprudencës në GJEDNJ (shih *A.T. kundër Luksemburgut*⁸) dhe për mënyrën se si zbatohet në nivel kombëtar (shih referencat në Pjesën I më poshtë). Mund të ndjeni se është detyra juaj si avokat që të shihni se çfarë Direktiva nënkupton për rastet tuaja në këtë kontekst evolues ligjor.

¹ Rezoluta e Këshillit e datës 30 nëntor 2009 mbi Udhërrëfyesin për fuqizimin e të drejtave procedurave të personave të dyshuar ose të akuzuar në procedura penale ([GZ 2009 C 295, f.1](#))

² Direktiva 2010/64/EU e Parlamentit evropian dhe e Këshillit, e datës 20 tetor 2010 për të drejtën për interpretim dhe përkthim në procedurat penale, ([GZ 2010 L 280, f. 1](#))

³ Direktiva 2012/13/EU e Parlamentit evropian dhe e Këshillit, e datës 22 maj 2012 për të drejtën për informim në procedurat penale ([OJ 2012 L 142, f. 1](#)).

⁴ Direktiva 2013/48/EU e Parlamentit evropian dhe e Këshillit, e datës 22 tetor 2013 mbi të drejtën e qasjes së një avokati në procedurën penale dhe në procedurat e urdhër arrestit evropian, dhe mbi të drejtën për të informuar një person të tretë pas privimit nga liria dhe për të komunikuar me personat e tretë dhe me autoritetet konsulllore, gjatë privimit nga liria; ([GZ 2013 L 290, f. 1](#))

⁵ Shih 4 më lart.

⁶ E qasshme në <http://www.fairtrials.org/fair-trials-defenders/legal-training/>.

⁷ *Salduz kundër Turqisë* Apl. Nr 36391/02 (Aktgjykimi i datës 27 nëntor 2008).

⁸ *A.T. kundër Luksemburgut* Apl. Nr 30460/13 (Aktgjykimi i datës 9 prill 2015)

2. Fushëveprimi i këtij Udhëzuesi

a. Pjesët I-III – Udhëzuesi për juristët

Ky manual i drejtohet pjesërisht praktikuesve që përdorin këtë Udhëzues nga data 27 nëntor e vitit 2016 pas afatit të zbatimit të tij. Në Pjesën e I kërkon të paraqesë një qasje të përgjithshme për përdorimin e Direktivës dhe dy fusha shembull ku do të dëshironit ta përdorni atë. Më pas ai diskuton çështje specifike të cekura nga rrjeti LEAP si një sfidë e veçantë ndaj sjelljes së mbrojtjes penale: heqje dorë nga e drejta e qasjes në një avokat (Pjesa II) dhe derogimet nga e drejta (Pjesa III).

b. Pjesa IV – Lista kontrolluese e zbatimit

Pjesa IV, drejtuar autoriteteve përgjegjëse për zbatimin e Direktivës, jep një koment të përgjithshëm mbi të gjitha aspektet e Direktivës për të lehtësuar rishikimin fillestar të së drejtës kombëtare. Kjo “kartë e thirrjes” është pjesë e strategjisë së vazhdueshme të LEAP për të marrë pjesë aktive në zbatimin e Direktivave të Udhërrëfyesit. LEAP-i do të përqendrohet veçanërisht në këtë aspekt në gjysmën e dytë të vitit 2016 dhe në fillim të vitit 2017, ndërkohë që faza legjislative ka gjasa të vazhdojë të jetë e vazhdueshme në shumë shtete anëtare.

3. Si përdoret ky Udhëzues

a. Si është e organizuar përmbajtja

Pjesa më e madhe e përmbajtjes së Direktivës rrjedh nga praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (“GJEDNJ”). Në fakt, një nga funksionet e Direktivës është artikulli i këtyre standardeve si ligj i BE-së. Rrjedhimisht, për secilën fushë tematike, Manuali shqyrton linjat përkatëse të praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së.

Pastaj merren parasysh dispozitat e vetë Direktivës. Shumica e dispozitave të Direktivës lënë hapësirë të konsiderueshme për interpretim, dhe në kohën e shkrimit⁹ ende nuk ka shumë vendime të Gjykatës së Drejtësisë së BE-së (“GJDBE”) për këtë Direktivë. Prandaj, gjithçka që shihni të shkruar në një sfond të bardhë, në fakt është të kuptuarit e tonë të ligjit.

Ne pastaj duke u bazuar në kuptimin tonë të Direktivës bëjmë sugjerime konkrete se si të përdoret ajo në një rast të caktuar. Kjo përfshijnë hapat praktikë (p.sh. dokumentimi dhe sfidimi i shkeljeve në fazën procedurës paraprake) dhe hapat ligjorë (p.sh. thirrja në Direktivë përpara një gjykate). Me qëllim që të bëhet dallimi i qartë mes të këtyre niveleve të ndryshme të analizës:

Dispozitat e KEDNJ-së dhe citimet nga jurisprudenca e GJEDNJ-së shfaqen të hijezuara në të verdhë, me një kufi të vetëm, për të përfaqësuar natyrën e tyre si minimumi i pakalueshëm. Ata paraqiten në shkrim kursiv (italike).

Dispozitat e së drejtës së Bashkimit Evropian ose citimet nga jurisprudenca e GJDBE-së shfaqen të hijezuara me të gjelbër, me një kufi të dyfishtë, për të përfaqësuar natyrën e tyre si mbrojtje plotësuese, e ndoshta më e gjerë.

Sugjerimet nga Gjykimet e drejta mbi përdorimin e Direktivës në praktikë shfaqen të hijezuara në të kaltër, me një kufi të trefishtë, për të përfaqësuar përdorimin tuaj të Direktivës në kontekstin ligjor lokal. Ne përpiqemi të jemi të drejtëdrejtë kur bëjmë një sugjerim me simbolin ‘→’.

⁹ Ky Manual është botuar në pranverë të vitit 2016

b. Manuali i 'Përdorimit të drejtës së BE-së në praktikë'

Ky manual mund të përdoret së bashku me manualin "Përdorimi i të drejtës së BE-së në Praktikë", i cili përmban shpjegime për supozimet e bëra në lidhje me efektet ligjore të Direktivave Udhërrëfyese. Gjithashtu, manuali përmban hyrjen në konceptin e "thirrjes në Direktivë" duke u mbështetur në mekanizmat e mjeteve juridike siç janë pavlefshmëria e akteve procedurale, përjashtimi/shpërfillja e provave dhe kështu me radhë.

c. Para dhe pas afatit të zbatimit

Më tej, manuali "Përdorimi i të drejtës së BE-së në praktikë" përmban komente mbi përdorimin e Direktivës në kohën para skadimit të afatit të zbatimit më datën 27 nëntor 2016. Praktikuesit e interesuar në përdorimin e Direktivës në gjykatë para kësaj date duhet t'i referohen atyre pjesëve të atij Udhëzuesi. Pjesët I-III të këtij Udhëzuesi, me argumente se si të thirren në Direktivë, supozon se afati ka skaduar (që do të thotë se dispozitat mund të jenë direkt të zbatueshme). Vetëm Pjesa IV e këtij Udhëzuesi, drejtuar autoriteteve zbatuese, ka për qëllim fazën e zbatimit.

d. Terminologjia

Në këtë manual, përdorim termin "**marrje në pyetje**" për t'iu referuar pyetjeve në lidhje me faktet e një vepre penale nga policia, prokurorët dhe/ose gjykatësit hetues; kjo mund të ketë të njëjtin kuptim si termat "**intervistë**" dhe "**marrje në pyetje**" në disa juridiksione.

e. Vërejtje

Ky manual është hartuar në bazë të supozimeve të caktuara. Siç u përmend më lart, jemi përpjekur t'i identifikojmë këto në mënyrë të qartë në tekst. Kjo është edhe në njohje e faktit se mund të ketë pikëpamje të tjera, dhe për të siguruar që ju jeni të vetëdijshëm se këto janë konkluzione të cilat do t'ju duhet të jeni të lumtur t'i qëndroni pranë nëse do të mbështeteni në to në gjykatë.

Manuali gjithashtu hartohet duke pasur në mendje avokatët nga të gjitha shtetet anëtare të BE-së. Domosdoshmërisht, ai nuk mund të kujdeset për të gjitha variacionet individuale në procedurën penale në shtetet e ndryshme anëtare të BE-së. Ajo nuk mund të marrë parasysh traditat ekzistuese profesionale dhe rregullat deontologjike të vendosura nga avokaturat kombëtare ose rajonale. Kështu që do t'ju duhet t'i adaptoni sugjerimet tona për të funksionuar brenda kontekstit tuaj lokal.

f. Na kontaktoni

Me këto kualifikime, ne ju inkurajojmë që të ndiqni hapat në këtë manual, provoni argumentet që ne propozojmë dhe na tregoni për progresin, duke na kontaktuar nëpërmjet kontakteve në parathënie. Ne do të dëshirojmë të dëgjojmë nga ju për përvojën tuaj dhe të ndajmë mësimet e nxjerra nga të tjerët.

B. PARA DIREKTIVËS: SHQYRTIMI I PARIMEVE TË KEDNJ

1. Paanësia e përgjithshme dhe neni 6(3) garancitë

Është e rëndësishme të merret parasysh se parimet e gjykimit të drejtë sipas nenit 6 të KEDNJ-së janë zhvilluar nga GJEDNJ-ja, e cili vendos në raste me kapacitet plotësues. Në përputhje me nenin 1 të KEDNJ-së, i takon Shteteve Kontraktuese të sigurojnë të drejtat sipas KEDNJ-së për ata brenda juridiksionit të tyre; prandaj mekanizmi i GJEDNJ-së është i disponueshëm vetëm kur mjetet e brendshme janë shteruar.

Në kontekstin specifik të nenit 6, kjo nënkupton thotë se fillimisht duhet të zhvillohet gjykimi penal (në përgjithësi) para se të vendoset nëse ai ishte i drejtë apo jo. GJEDNJ-ja ka zhvilluar një linjë parimore të qëndrueshme sipas së cilës e shqyrton tërë procedurën për të bërë këtë vlerësim:

Respektimi i kërkesave për gjykimin të drejtë duhet të shqyrtohet në secilin rast duke pasur parasysh zhvillimin e procedurës në tërësi dhe jo në bazë të shqyrtimit të izoluar të një aspekti të veçantë ose një incidenti të veçantë.¹⁰

Në këtë kontekst, të drejtat specifike të përcaktuara në nenin 6(3) të Konventës - të tilla si e drejta e qasjes në avokat e garantuar me nenin 6(3)(c) - përgjithësisht nuk shihen si norma të ndara, por aspekte specifike të të drejtës së përgjithshme për gjykim të drejtë të përfshira në nenin 6(1) dhe të faktorizuara në vlerësimin e rregullshmërisë së procedurës në tërësi:

Garancitë në paragrafin 3(c) të nenit 6 janë aspekte specifike të së drejtës për një proces të rregullt të përcaktuar në paragrafin 1 të kësaj dispozite, të cilat duhet të merren parasysh në çdo vlerësim të rregullshmërisë së procedurës. Për më tepër, shqetësimi kryesor i Gjykatës sipas nenit 6§1 është vlerësimi i paanësisë së përgjithshme të procedurës penale.¹¹

2. Neni 6(3) KEDNJ dhe çështjet e fazës së gjykimin

Nëse një çështje ngrihet sipas nenit 6(3) lidhur me diçka që ndodh në gjykim, vlerësimi i përgjithshëm i paanësisë do të përqendrohet në procedurat gjyqësore. Prandaj, është e zakonshme që GJEDNJ-ja të konstatojë shkelje të nenit 6(3)(a) (e drejta për t'u informuar për akuzën) për shkak të riklasifikimit të vonshëm të një vepre penale nga një gjykatë ose një gjykatë apeli kundrejt asaj që ishte pretenduar fillimisht në aktakuzë, duke mos i dhënë personit mundësinë që të dëgjohet lidhur me pretendimin e riklasifikuar.

Kjo mund të zbatohet, në mënyrë të barabartë, për të drejtën e qasjes në avokat sipas nenit 6(3)(c). Për shembull, në vitin 2016, GJEDNJ-ja konstatoi se Mbretëria e Bashkuar ka bërë shkelje të nenit 6(3)(c) të KEDNJ-së për shkak të mos ofrimit të qasjes në avokat në procedurat e dënimit me burg të një personi për shpërfillje të gjykatës (procedura gjyqësore konsiderohen penale për shkak të dënimit të mundshëm). Personi nuk kishte përfaqësim ligjor dhe rrjedhimisht nuk kishte aftësi që të ushtroj të drejtat në dispozicion të tij në këto procedura.

3. Neni 6(3) KEDNJ dhe çështjet e procedurës paraprake

Sidoqoftë, për qëllimet aktuale, fokusi është në çështjet e procedurës paraprake, por jo më pak se çfarë ndodh në stacionin policor. Nga qasja e përgjithshme e paanësisë rrjedh se çështjet specifike që kanë të bëjnë me nenin 6 që dalin në fazën e procedurës paraprake mund të jenë relevante sipas nenit 6 vetëm kur ato ndikojnë në rregullshmërinë e procedurës në tërësi, duke përfshirë procedurat gjyqësore:

¹⁰ [Pishchalnikov kundër Rosisë](#), App. Nr 7025/04 (Aktgjykimi i datës 24 shtator 2009).

¹¹ Për shembull [Bandaletov kundër Ukrainës](#) App. Nr 23180/06 (Aktgjykimi i datës 31 tetor 2013), paragrafi 54.

Sigurisht qëllimi primar i nenit 6 sa i përket çështjeve penale është të sigurojë një gjykim të drejtë nga një "tribunal" kompetent për të përcaktuar "çdo akuzë penale", por nuk rrjedh se [neni 6] nuk ka kërkesë për procedurat paraprake (...) Kërkesat e tjera të nenit 6 - veçanërisht të paragrafit 3 (neni 6-3) - gjithashtu mund të jenë relevante përpara se një çështje të dërgohet për gjykim, nëse dhe për aq sa rregullshmëria e gjykimit mund të cenohet seriozisht nga dështimi fillestar për t'i përmbushur ato.¹²

Rezultati i kësaj qasjeje është se GJEDNJ-ja do të marrë parasysh atë që ndodh në fazën e procedurës paraprake në fushat specifike të rregulluara nga neni 6(3), por kjo do të ndodhë vetëm pasi të përfundojnë procedurat kombëtare kur mund të vlerësojë ndikimin e përgjithshëm të çështjes së procedurës paraprake. Në thelb, nëse diçka nuk është në rregull në fazat fillestare, përgjegjësia primare i takon shteteve kontraktuese që ta rregullojnë, dhe GJEDNJ-ja do të ndërhyjë vetëm më vonë. Rrjedhimisht, ankesat në GJEDNJ-së sipas nenit 6(3) kur çështja penale është ende në procedurë zakonisht do të refuzohen si të papranueshme.¹³

Pika e mësipërme thekson se parimet sipas nenit 6(3)(c) lidhur me të drejtën e qasjes në avokat në fazat e hershme të procedurave penale, sipas përkufizimit, do të zhvillohen duke iu referuar procedurës në tërësi. Kjo është pasqyruar në deklaratën kryesore në *Salduz kundër Turqisë* që do të shqyrtojmë më poshtë: shkelja e nenit 6 - në kuptimin e GJEDNJ-së që gjen një vend në shkelje të KEDNJ-së - ndodh vetëm kur sistemi kombëtar nuk arrin të korrigjojë dështimin e mëhershëm për të siguruar mbrojtjen me avokat. Prandaj nuk ka dhe në thelb nuk mund të ketë shkelje të pavarur të nenit 6(3)(c) që rrjedh nga diçka që ndodh vetëm në fillim të procedurave. Siç do e shohim më vonë, mund të jetë me interes që të argumentohet një qasje pak më ndryshe në kuadër të kësaj Direktive.

4. E drejta për heshtje sipas nenit 6

Para se të shqyrtojmë parimin bazë rreth nenit 6(3)(c), është e rëndësishme të rikujtojmë se e drejta për heshtje është e mbrojtur edhe me nenin 6. Megjithatë nuk përmendet në nenin 6(3), GJEDNJ-ja vazhdimisht ka pranuar se ajo është pjesë e kërkesave të një gjykimi të drejtë:

Gjykata gjithashtu përsërit se e drejta për heshtje dhe e drejta për të mos inkriminuar veten zakonisht janë standarde ndërkombëtare të njohura të cilat janë në qendër të nocionit të një procedure të drejtë sipas nenit 6.¹⁴

Është me rëndësi që kjo të mbahet në mendje për qëllimet aktuale të funksionit që GJEDNJ sheh në rolin e avokatit: roli i tij është - jo ekskluzivisht, por në veçanti - për të siguruar respektimin e të drejtës së të dyshuarit për të mos inkriminuar veten. Kjo është arsyeja më e qartë se pse shkeljet e hershme të së drejtës për mbrojtje me avokat duhet të korrigjohen ashtu që të trajtohen deklaratat inkriminuese të bëra në mungesë të një avokati dhe pse vetëm rregullat përjashtuese mund të jenë efektive për këtë qëllim. Diskutimi lidhur me mjetet juridike do të vazhdojë më poshtë (shih Pjesën I).

¹² Për shembull *Imbrosica kundër Zvicrës* App. Nr 13972/88 (Aktgjykimi i datës 24 nëntor 1993), paragrafi 36.

¹³ Rasti i *Casse kundër Luksemburgut* App. Nr 40327/02 (Aktgjykimi i datës 27 prill 2006) është i vetmi që autori e di në të cilin GJEDNJ-ja ka shkelje të një garancie të veçantë të nenit 6(3) në mënyrë të izoluar. Gjykimet e drejta kërkonin të bindnin GJEDNJ-në që ta ndjekte këtë qasje më në përgjithësi në rastin e *Candido Gonzalez Martin kundër Spanjës* App. Nr 6177/10 (Vendimi i pranimit të datës 15 mars 2016 (shih [ndërhyrja](#)) por nuk pranoi ta bënte këtë. *Casse kundër Luksemburgut* ndoshta duhet të shihet si një përjashtim; është ndoshta më e ngjashme me gjetjen e një shkeljeje të së drejtës për një gjykim brenda një kohe të arsyeshme për shkak të dështimit formal të fillimit të procedurave.

¹⁴ *Pishchalnikov kundër Rusisë*, cituar më lart shënimi 10, paragrafi 71.

5. Parimi themelor në rastin *Salduz kundër Turqisë*

Kundrejt kornizës ligjore të mësipërme, GJEDNJ-ja nxori vendimin e saj në rastin kyç të *Salduzi kundër Turqisë*, të cilit ky manual do të kushtoj një fokus të rëndësishëm:

Neni 6 § 1 kërkon që, si rregull, qasja në avokat të sigurohet që nga marrja e parë në pyetje e të dyshuarit nga policia (...) Të drejtat e mbrojtjes në parim do të cenohen në mënyrë të pakthyeshme kur deklarata inkriminuese të bëra gjatë marrjes në pyetje nga policia pa qasje në avokat përdoren për dënim.¹⁵

Do t'i kthehemi këtij parimi në Pjesën I më poshtë. Për momentin është mirë të mbahet në mend kjo përmbledhje e pikave kyçe që rrjedhin nga më sipër sa i përket qasjes së GJEDNJ ndaj shkeljeve të nenit 6:

- Roli i vetë GJEDNJ-së sipas nenit 6 është të vlerësojë drejtësinë e procedurave në tërësi.
- Neni 6(3) kërkesat dhe e drejta për heshtje, janë të rëndësishme para fazës së gjyimit.
- Megjithatë, në mënyrë që të përcaktohet një shkelje e nenit 6, duhet të tregohet se çështja e të drejtave të mbrojtjes që dalin në fazën paragjyqësore paragjykon drejtësinë e përgjithshme të procedurës.
- Në rastin e së drejtës për mbrojtje me avokat, shkelja e nenit 6 në parim kryhet kur (a) qasja në avokat nuk është siguruar që nga marrja e parë në pyetje dhe (b) deklaratat inkriminuese të fituara në mungesë të avokatit janë përdorur për dënim.

Shqyrtimi i ndikimit të kësaj jurisprudence në nivel kombëtar është jashtë fushëveprimit të këtij manuali. Mjafton të thuhet se nga viti 2010-2015 ka pasur vendime të mëdha të Gjykatave Supreme/të Kasacionit të Francës, Mbretërisë së Bashkuar, Irlandës dhe Holandës, ndër të tjera, të cilat kanë çuar në reforma domethënëse, e shpesh të panikuara të sistemeve të policisë.¹⁶ Në këtë sfond, është e qartë pse nevojitet një Direktivë për të rregulluar standardet minimale të përbashkëta në këtë fushë vendimtare.

C. DIREKTIVA DHE ZBATIMI I SAJ

Ky manual është publikuar në pranverën e vitit 2016, disa muaj para afatit përfundimtar për transpozimin e Direktivës më 27 Nëntor 2016. Bazuar në përvojën e deritanishme të Direktivave të tjera udhërrëfyese, zbatimi i të drejtës mund të marrë ca kohë në disa vende dhe ka të ngjarë të vazhdoj edhe në vitin 2017 të paktën.

Prandaj, ky manual nuk ndjek modelin e manualit për Direktivën e Interpretimit dhe Përkthimit dhe Direktivën për të Drejtën e informimit, sa i përket propozimit të punës përgatitore për të shqyrtuar transpozimin kombëtar të Direktivës. Në vend të kësaj, Pjesa IV përmban një listë kontrolli për zbatimin e Direktivës dhe indikacionet e mbështetjes në dispozicion nga LEAP për ta arritur këtë. Pjesët I-III më poshtë kanë për qëllim juristët që përdorin Direktivën pas afatit të zbatimit të saj.

¹⁵ *Salduz kundër Turqisë*, cituar më lart shënimi 7, paragrafi 55.

¹⁶ Shih, në këtë aspekt, D. Giannouloupolous [anëtar i LEAP-it] 'Jurisprudence e Strasburgut, Reformimi i Ligjit dhe Ligji Krahasues: Një rast për të drejtën e Ndhmës Ligjore Kujdestare në Pesë Vendet ', Rishikimi i Ligjit për të Drejtat e Njeriut 16 (2016) 1, e disponueshme në: <http://hrlr.oxfordjournals.org/content/early/2016/01/27/hrlr.ngv039>.

I – E DREJTA E QASJES NË AVOKAT

A. ÇËSHTJA KRYESORE

Do të njoftoheni me rastin “klasik” të shkeljes së të drejtës së qasjes në avokat, që qëndron në zemër të parimeve të cilat na shqetësojnë: i dyshuari merret në pyetje nga policia pa avokat, i cili rrjedhimisht nuk është i pranishëm për të ndihmuar të dyshuarin të zbatojë të drejtën e tij për heshtje; i dyshuari, si rezultat, bën një deklaratë inkriminuese që regjistrohet; dhe kjo deklaratë përdoret kundër tij më vonë në procedurë. *Salduz kundër Turqisë* jep një shembull: një i dyshuar i ri u arrestua nga policia për shkak të akuzave për terrorizëm dhe nuk iu siguroi qasja në avokat (nuk ekzistonte një e drejtë e tillë sipas ligjit kombëtar në atë kohë). Ai pranoi një sjelljen të caktuar që pretendohet se ai e kishte bërë, por më vonë i tërhoqi këto deklarata. Më vonë, gjykata, në vlerësimin e bazueshmërisë së rastit, i mori parasysht deklaratën e tij të mëparshme dhe e shpalli atë fajtor për veprën penale.

Për këtë duhet flasim më gjerësisht, por mendojmë se është e dobishme të ndahen në dy faza:

- (1) Shkelja e së drejtës për qasje në avokat, e cila ndodh në pikën kur nuk garantohet e drejta, zakonisht gjatë marrjes në pyetje të policisë; dhe
- (2) Marrja në konsideratë e deklaratave inkriminuese të bëra në mungesë të një avokati, zakonisht nga gjykata që vendos për fajësinë ose pafajësinë.

Siç do të shihet më poshtë, qasja e GJEDNJ-së ka nevojë për të dyja: mund të ketë shkelje të së drejtës për avokat, por kjo nuk do të shkaktojë shkelje të nenit 6 të KEDNJ-së në përgjithësi nëse deklarata nuk përdoret si dëshmi për shkak të përdorimit të një mjeti juridik (p.sh. përjashtimi i provave). Duket se kjo qasje është ruajtur në Direktivë, megjithëse me disa finesa siç edhe do ta shohim.

B. BAZA E KEDNJ-së

1. Parimi bazë i rastit *Salduz*

Më lart e pamë deklaratën kryesore në lidhje me shkeljet e nenit 6(3)(c), për aq sa kjo dispozitë ka të bëjë me kufizimet në të drejtën e qasjes në avokat në fazën e hershme të procedurës penale:¹⁷

Neni 6 § 1 kërkon që, si rregull, qasja në avokat duhet të sigurohet që nga marrja e parë në pyetje e të dyshuarit nga policia (...) Të drejtat e mbrojtjes në parim do të paragjykojnë në mënyrë të pakthyeshme kur për dënim përdoren deklaratat inkriminuese të bëra gjatë marrjes në pyetje nga policia pa qasje në avokat.

¹⁷ Gjuha kyçe për përjashtimet që diskutohet në pjesën IV më poshtë është lënë jashtë.

Deklarata vendos një rregull me dy pjesë: (i) kërkohet mbrojtja me avokat që nga marrja e parë në pyetje nga policia; dhe (ii) përdorimi i deklaratave inkriminuese të bëra pa mbrojtjen nga avokati për një dënim, bie ndesh me nenin 6 të KEDNJ-së. Siç do të shihet më poshtë, neni 3 i Direktivës kërkon të artikulojë pjesën e parë si një rregull të së drejtës së BE-së; Neni 12 pasqyron pjesën e dytë duke kërkuar mjete juridike në lidhje me deklaratat e bëra në kontekstin e shkeljeve të kësaj rregulle.

2. Parimi bazë, i zhvilluar

a. 'Qasja në avokat': përmbajtja e së drejtës

Ajo që "qasja në avokat" nënkupton saktësisht varet kryesisht nga roli i avokatit. Kjo u shpreh (disi në mënyrë jo të drejtpërdrejtë) nga GJEDNJ-ja në *Dayana kundër Turqisë*¹⁸ menjëherë pas *Salduz-it*:

Një person i akuzuar ka të drejtë, pasi të merret në paraburgim, të ndihmohet nga një avokat, dhe jo vetëm gjatë marrjes në pyetje. Në të vërtetë, drejtësia e procedurave kërkon që i akuzuari të jetë në gjendje të shfrytëzoj të gjithë gamën e shërbimeve të lidhura posaçërisht me ndihmën juridike. (...) Avokati duhet të jetë në gjendje t'i sigurojë pa kufizim aspektet themelore të mbrojtjes së atij personi: diskutimi i çështjes, organizimi i mbrojtjes, grumbullimi i provave të favorshme për të akuzuarin, përgatitja për marrjen në pyetje, mbështetja e të akuzuarit në vështirësi dhe kontrollimi të kushteve të paraburgimit.

Pak kohë më pas u paraqit rasti i *A.T. kundër Luksemburgut*,¹⁹ në të cilin ndërhyri "Fair Trials". Aty u vendos se e drejta e qasjes në avokat përfshin të drejtën për një konsultim privat para se të merret në pyetje nga gjyqtari hetues:

Gjykata thekson rëndësinë e konsultimit mes avokatit dhe klientit para marrjes së parë në pyetje nga gjyqtari hetues. Pikërisht në këtë pikë mund të bëhen diskutime thelbësore, edhe nëse kjo nënkupton se avokatët vetëm sa i përkujtojnë personit të drejtat e tyre (...) Avokati duhet të jetë në gjendje të ofrojë asistencë e cila është konkrete dhe efektive dhe jo vetëm abstrakte me praninë e tij (...) [përkthimi ynë].

Siç do të diskutohet më vonë në këtë manual, mbetet të shihet se deri në ç'masë kufizimet e vendosura mbi aftësinë e avokatit për të ndërhyrë dhe për të marrë pjesë në marrjen në pyetje mund të çojnë në shkelje të nenit 6. Argumentet në lidhje me këtë para gjykatave kombëtare aktualisht do të jenë më mirë të ankoruara në direktivë.

b. 'Deklaratat inkriminuese'

Koncepti i "deklaratave inkriminuese", përdorimi i të cilave për dënim do të shkelë nenin 6 është mjaft i thjeshtë në rastet klasike. Për shembull, në rastin *Salduz* dhe në shumë raste të mëvonshme, GJEDNJ-ja ka trajtuar rrëfimet nga personat e akuzuar, të cilët në mënyrë efektive e pranojnë kryerjen e veprës penale.

Megjithatë, është e rëndësishme të dihet se mund të ketë më shumë koncepte sesa kjo. Veçanërisht, deklaratat që nuk janë drejtpërdrejtë inkriminuese në vetvete mund të jenë të pafavorshme ndaj mbrojtjes së një personi nëse ato përdoren në atë mënyrë (p.sh. mohimet kontradiktore për të vënë

¹⁸ *Dayanan kundër Turqisë* App. Nr 7377/03 (Aktgjykimi i datës 13 tetor 2009).

¹⁹ *A.T. kundër Luksemburgut*, e cituar më lartë shënimi 8.

në dyshim besueshmërinë e një të dyshuari). GJEDNJ-ja e ka njohur këtë në kontekstin e procedurave penale, ku janë përdorur deklaratat e mëparshme të marra nën kompetenca jo-penale të detyrueshme:

Dëshmia e marrë nën detyrimin që shfaqet të jetë me natyrë jo-inkriminuese - siç janë komentet shfajësuese ose thjesht informatat mbi pyetjet për faktet- mund të vendosen më vonë në procedurat penale në mbështetje të rastit të prokurorisë, për shembull për të kundërshtuar ose hedhur dyshim mbi deklaratat e tjera të akuzuarit ose dëshmitë e dhëna prej tij gjatë gjykimit ose ndryshe për të dëmtuar besueshmërinë e tij. Në rastet kur besueshmëria e të akuzuarit duhet të vlerësohet nga një juri, përdorimi i një dëshmie të tillë mund të jetë veçanërisht i dëmshëm.²⁰

Rasti i A.T. kundër Luksemburgut është një shembull i përdorimit të mohimit të një veprë gjatë procedurës penale (në saktësisht, gjatë marrjes në pyetje nga policia) për të treguar se i akuzuari po tregonte versione të ndryshme të historisë së tij dhe cenimit të besueshmërinë e tij. Ajo që mbetet për t'u sqaruar është shkalla në të cilën mund të zbatohet edhe për *provat* (p.sh. nga një paradë identifikimi), ku nuk ka asnjë informatë komunikuese nga i dyshuari. Kjo përsëri mund të jetë një fushë ku Direktiva mund të ofroj më shumë se praktika gjyqësore ekzistuese e GJEDNJ-së.

c. “Përdorimi për dënim”

Siç është përcaktuar më lart, shkelja e nenit 6 lind vetëm kur deklarata inkriminuese e marrë në mungesë të avokatit “përdoret për një dënim”. Për fat të keq, kjo është një fushë ku ka paqartësi në praktikën gjyqësore e cila, tetë vjet pas *Salduz*-it, është ende e pazgjidhur.

Gjykimet e drejta kanë paraqitur një vlerësim të praktikës gjyqësore në këtë fushë.²¹ Mund të ketë lexime të tjera të praktikë gjyqësore, por qasjet e ndryshme të identifikuarat ishin si më poshtë:²²

- *Deklaratat inkriminuese nuk mund të “ndikojnë” në vendimin e meritave.*
- *Të gjitha efektet e shkeljes së të drejtës për mbrojtje duhej të “tërhiqeshin plotësisht”*

Në këtë fushë ekziston fushëveprim për argumentim si në praktikën ekzistuese gjyqësore të GJEDNJ-së ashtu edhe në Direktivë dhe mbetet të zgjidhet nëse një deklaratë inkriminuese e marr pa prezencën e avokatit mundet, në ndonjë rrethanë, të përdoret për dënim pa cenuar nenin 6.

C. DISPOZITAT PËRKATËSE TË DIREKTIVËS

Për thjeshtësi, nuk do të ndalemi në përshkrimet e shumta në preambulën e Direktivës. Për qëllimet e qasjes sonë të përgjithshme, mjafton të shqyrtohet një pjesë e përmbajtjes së nenit 3, i cili përcakton një rregull që artikulon të drejtën e *Salduz*-it për ndihmë juridike që nga marrja fillestare në pyetje:

²⁰ [Saunders kundër Mbretërisë së Bashkuar](#) App. Nr 19187/91 (Aktgjykimi i datës 17 dhjetor 1996).

²¹ Shih ndërhyrjet e Gjykimeve të drejta në *A.T. kundër Luksemburgut*, mars 2014, e qasshme në <https://www.fairtrials.org/wp-content/uploads/AT-v-LUX-Intervention.pdf>.

²² Një qasje e tretë sugjeroi se *provat* e fituara në shkelje të nenit 6(3)(c) mund të përdreshin nëse nuk do të ishte platforma qendrore mes një kompleksi të provave. Aktgjykimi përkatës i Dhomës ([Dvorski kundër Kroacisë](#) App. Nr 25703/11 (Aktgjykimi (Seksioni i parë) i datës 28 nëntor 2013), që u kritikua nga Gjykimet e drejta, ishte prapësuar nga Dhoma e madhe (shih [Dvorski kundër Kroacisë](#) App. Nr 25703/11 (Aktgjykimi (Dhoma e madhe) e datës 20 tetor 2015).

'2. Personat e dyshuar ose të akuzuar do kenë qasje në avokat pa vonesa të panevojshme. Për çdo rast, personave të dyshuar ose të akuzuar do u ofrohet qasja në avokat në cilëndo periudhë kohore të mëposhtme që është më e hershme:

(a) përpara se të merren në pyetje nga policia ose nga një organ tjetër i zbatimit të ligjit ose gjyqësor;

(...)

3. E drejta e qasjes në avokat do të përfshijë sa më poshtë:

(a) Shtetet anëtare do të sigurojnë që personat e dyshuar ose të akuzuar kanë të drejtën të takojnë privatisht dhe të komunikojnë me avokatin që i përfaqëson ata, duke përfshirë periudhën përpara se të merren në pyetje nga policia ose nga një organ tjetër i zbatimit të ligjit ose gjyqësor;

(b) Shtetet anëtare garantojnë që personat e dyshuar ose të akuzuar kanë të drejtën që avokati i tyre të jetë i pranishëm dhe të marrë pjesë në mënyrë efektive gjatë marrjes së tyre në pyetje (...)

(...)

Shumë më shumë mund të flitet për secilën prej këtyre dispozitave specifike dhe për përmbajtjen e detyrimeve që ato imponojnë, por është e qartë se Direktiva vendos një kërkesë për qasje në avokat para dhe gjatë marrjes në pyetje nga policisë - në mënyrë efektive "qasja në avokat që nga marrja e parë në pyetje nga policia" siç kërkohet me parimin *Salduz* të përmendur më lart. Prandaj, mos sigurimi i qasjes në avokat në atë fazë do të jetë shkelje e nenit 3. Në atë rast, zbatohet neni 12:

1. Shtetet anëtare garantojnë që personat e dyshuar ose të akuzuar në procedura penale, si edhe personat e kërkuar në procedurat e urdhër-arrestit evropian, të kenë një mjet juridik efikas në zbatim të drejtës së brendshme në rast të një shkeljeje të të drejtave të përcaktuara në këtë direktivë.

Pa cenuar sistemet dhe rregullat e brendshme për pranueshmërinë e provave, shtetet anëtare garantojnë se gjatë shqyrtimit të deklaratave të bëra nga personat e dyshuar ose të akuzuar ose të provave të marra në shkelje të së drejtës së tyre për avokat, në procedurë penale (...), respektohen të drejtat e mbrojtjes dhe paanësisë së procedurave.

Rregulli në Nenin 12(1) është shprehje standarde e ligjit të përgjithshëm të BE-së. Është detyrë e shteteve anëtare të BE-së që të sigurojnë një mjet juridik efektiv në rastin e shkeljes së të drejtave të mbrojtura me ligjin e BE-së, siç pasqyrohet në nenin 47 të Kartës së BE-së për të Drejtat Themelore. Megjithatë, koncepti i mjeteve juridike është i gjerë, dhe zakonisht mund të përfshijë mjetet kompensuese para gjykatave civile.

Neni 12(2) përcakton më në detaje se çfarë kërkohet në procedurat penale në mënyrë specifike. Ky i referohet vlerësimit të deklaratave të bëra ose të provave të fituara në shkelje të së drejtës për avokat, duke treguar qartë një mjet juridik të posaçëm në procedurën penale, i cili siguron që prova e tillë është fokusi i mjetit juridik. Siç do të paraqesim më poshtë, ky është "grrëmçi" ose mekanizmi me anë të cilit zbatohet Direktiva, nëse nuk përmbushet në një fazë të mëparshme.

D. PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË

1. Supozim: Efekti i drejtpërdrejtë i nenit 3 dhe 12

Është e mundur që shkelja e Direktivës do të ndodh sepse një gjë e tillë është paraparë asisoj në ligjin kombëtar. Të supozojmë për shembull se ligji kombëtar i jep të dyshuarit të drejtën për t'u konsultuar me një avokat, por përjashton avokatin nga vetë procesi i marrjes në pyetje (siç ishte situata në Holandë deri në marsin e vitit 2016). Në atë situatë, nuk do të mund të konstatohet shkelja e së drejtës kombëtare në mënyrë që të kërkohet ndonjë sanksion në dispozicion sipas ligjit kombëtar. Pra, për të zbatuar të drejtën tuaj, duhet të mbështeteni drejtpërsëdrejti në Direktivë, duke u mbështetur në “efektin e drejtpërdrejtë” të saj si një masë e së drejtës së BE-së. Neni 3 ngarkon kërkesa të cilat sipas mendimit tonë janë mjaftueshëm të qarta dhe të sakta për të pasur efekt të drejtpërdrejtë. Ata padyshim kanë për qëllim të krijojnë të drejta të detyrueshme për individët. Po ashtu, neni 12 duhet të supozohet të ketë efekt të drejtpërdrejtë, pasi që është shprehje e së drejtës së përgjithshme për një mjet juridik efektiv të mbrojtur nga neni 47 i Kartës, i cili është i zbatueshëm drejtpërdrejt. Shihni Manualin “Përdorimi i së Drejtës të BE-së” për më shumë mbi efektin e drejtpërdrejtë të direktivave. Në çdo rast, nenet 47 dhe 48 të Kartës së të Drejtave Themelore (e drejta për gjykim të drejtë dhe e drejta e mbrojtjes) janë të zbatueshme drejtpërdrejtë dhe nuk ka dyshim se mund të thirren.

- Konsideroni si pikënisje se dispozita përkatëse e nenit 3 të Direktivës (p.sh. e drejta për bisedë private me avokatin) ka efekt të drejtpërdrejtë. Nëse është e nevojshme, kontaktoni Fair Trial për ndihmë të mëtejshme.
- Konsideroni si pikënisje se neni 12 ka efekt të drejtpërdrejtë. Mund të thirret së bashku me nenin 47 të Kartës si bazë për të kërkuar një mjet juridik për shkeljen e nenit 3 të Direktivës.

2. Mjeti kryesor: Shkelja e nenit 3 - neni 12 Korrigjimi

Më poshtë do të shqyrtojmë llojet e ndryshme të mundshme të shkeljeve të së drejtës së qasjes në avokat (p.sh. mungesa e një avokati, kufizimi i mundësive për t'u konsultuar në mënyrë efektive, kufizimet e pjesëmarrjes së avokatit në marrjen në pyetje). Por, për të sfiduar këto lloj shkeljesh, duhet të shqyrtojmë mjetin kyç që mund të përdoret kur beson se është duke u bërë një shkelje. Në rastin e shkeljes të së drejtës për qasje në avokat të paraparë në nenin 3 të Direktivës, neni 12 parasheh mjetin juridik për këtë. Prandaj, për të përdorur Direktivën, duhet (a) të vërtetohet se ka ndodhur shkelja; dhe (b) të kërkojë një zgjidhje përpara gjykatës që ka kryer gjykimin (ose një forumi tjetër).

a. Vërtetimi i shkeljes së nenit 3

Ka mënyra të shumta në të cilat mund të ndodhë shkelja e nenit 3. Ligji kombëtar mund të ofroj qasjen në avokat, por kjo mund të mos respektohet. Ligji kombëtar, në disa kontekste të caktuara, mund të mos ofroj qasje në avokat. Ligji kombëtar mund të përcaktojë ndërhyrjen e avokatit në një mënyrë që shihet si më e ngushtë se përmbajtja e së drejtës në Direktivë. Këto do të shqyrtohen më poshtë në seksionet e tyre përkatëse, por çështja është se pavarësisht nga shkelja në fjalë, duhet të përcaktohet se ka ndodhur dhe të vërtetohet në, sa më shpejt që të jetë e mundur, si çështje që i përket Direktivës. Anëtarët e *Asociacion Libre de Abogados* në Spanjë, për shembull, i referoheshin shprehimisht Direktivës kur merrnin pjesë në marrjen në pyetje nga policia dhe kundërshtonin

kufizimet që policia spanjolle përpiqej t'i impononte.²³ Sugjerimi do të ishte:

- Vërtetoni mënyrën që thoni se është shkelur Direktiva
- Identifikoni çështjen në lidhje me Direktivën (p.sh. refuzimi për të siguruar qasje në avokat në një intervistë doganore, sepse procedura nuk parashikon atë).
 - Nëse jeni i pranishëm në kohën e marrjes në pyetje (p.sh. nuk jeni në gjendje të konsultoheni privatisht me klientin para marrjes në pyetje), ju duhet të siguroheni që kjo të identifikohet si një çështje në drejtim të Direktivës në pikën në të cilën lind. Përdorni qasjen e Asociacion Libre de Abogados dhe sigurohuni që organi përkatës të regjistrojë protestën tuaj bazuar në Direktivë.
 - Nëse nuk jeni të pranishëm në kohën përkatëse (p.sh. personit i është mohuar e drejta për t'ju thirrur), sigurohuni që kjo të identifikohet dhe regjistrohet si një çështje sipas Direktivës që në rastin e parë.

b. Kërkimi i ndreqjes sipas nenit 12

i. Provat në fjalë

Neni 12 është një dispozitë e gjerë e cila kërkon interpretim nga GJDBE-ja. Për momentin, supozimet e punës në kuadër të LEAP janë kryesisht si më poshtë. Së pari, kërkesa për një mjet efektiv juridik domosdoshmërisht nënkupton që mjeti juridik duhet të kërkohet para një gjykate. Ndonëse neni 12(1) nuk i referohet në mënyrë specifike një mjeti juridik, neni 47 i Kartës kërkon një mjet juridik efektiv para një gjykate të paanshme dhe kundërshtimi nga prokuroria nuk e përmbush këtë kërkesë. Është e vërtetë se ka fusha në të cilat GJDBE-ja ka konsideruar mjetet juridike jo gjyqësore si të mjaftueshme, por në kontekstin e mbrojtjes së të drejtave themelore, mbrojtja efikase gjyqësore është parim i përgjithshëm i rendit juridik të BE-së dhe thjesht nuk mund të konstatohet se një çështje e tillë mund të zgjidhet ndryshe përveçse para një gjykate që mund të ofroj një mjet të efektshëm juridik.

Për sa i përket llojit të mjeteve juridike që gjykata duhet të ofrojë, neni 12(2) në mënyrë të qartë vë në pah përdorimin e provave të marra në shkelje të së drejtës për qasje në avokat, duke treguar se mjetet juridike duhet të zbatohen në kontekstin e "vlerësimit të deklaratave" të bëra nga i dyshuari ose i akuzuari ose nga provat e siguruara përmes shkeljes. Konteksti më tipik në të cilin kjo referohet është vendimmarrja në lidhje me meritat e akuzës (megjithëse shihni komentet në përdorimin e Manualit për të Drejtën e BE-së për mjetet juridike të procedurës paraprake). Bazuar në formulimin e nenit 12(2), është e qartë se dispozita ka të bëjë me sistemet e mjeteve juridike që kanë të bëjnë me pranimin e provave.

Mbani në mend qëndrimin e GJEDNJ se roli i avokatit është (në veçanti) për të siguruar respektimin e të drejtës së të dyshuarit që të mos inkriminoj veten. Shkelja e nenit 3 të Direktivës vjen si rezultat i marrjes së provave nga i dyshuari pa i ofruar këtë mbrojtje. Rrjedhimisht, vetëm një mjet i cili parandalon marrjen në konsideratë të këtyre provave është "efektiv" në kuptimin e nenit 47 të Kartës. Nëse mjetet juridike në të drejtën kombëtare (p.sh. përjashtimi i provave ose shpallja e tyre si nule) e arrijnë këtë, ato do të jenë efektive. Nëse nuk janë (p.sh. vetëm mjete juridike deklarative ose kur gjykata është në gjendje të faktorizojë provat në vendimin e saj, pavarësisht shkeljes), gjykata do të duhet të përdorë Direktivën dhe Kartën si bazë për largimin e provave nga shqyrtimi.

²³ Policia, disi çuditërisht, u ankua në Odën e Avokatëve të Madridit për këtë, e cila e hodhi poshtë ankesën pa veprime të mëtejshme: shih http://web.icam.es/bucket/ACUERDO%20I_P_%20277-14%281%29.pdf.

Përsëri, këto janë thjesht ide që rrjedhin nga rrjeti i LEAP dhe duhet të vendosni nëse jeni dakord. Por ne besojmë se ato janë të sakta. Vetëm mbi këtë bazë, ne sugjerojmë:

- Të kërkohej ushtrimi i një mjeti ligjor në lidhje me shkeljen e Direktivës.
- Argumentoni:
 - Neni 12 kërkon një mjet juridik efektiv për shkeljet e të drejtave të mbrojtura nga neni 3 i Direktivës, shprehje e detyrimit të përgjithshëm të shteteve anëtare që të sigurojnë mbrojtje gjyqësore efektive të të drejtave të BE-së sipas nenit 47 të Kartës. Për të qenë efektiv, një mjet i tillë duhet të ketë efektin e restaurimit të drejtësisë së procedurave dhe zhvendosjen e dëmit të bërë nga grumbullimi i provave në kundërshtim me të drejtën e qasjes në avokat.
 - Prandaj, akti përkatës duhet të shpallet i pavlefshëm, ose provat e marra si rezultat i shkeljes të përjashtohen nëse këto mjete janë në dispozicion sipas ligjit kombëtar.
 - Nëse nuk ekziston një zgjidhje e tillë (p.sh. në Suedi), neni 47 kërkon që gjykata të mos i marr për bazë faktet e siguruara me shkelje dhe të shmangë bazimin e vendimit të sajë, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, në ato dëshmi. Gjykata ka për detyrë të bëjë gjithçka që gjendet brenda juridiksionit të saj për të siguruar efektin e dobishëm të së drejtës së BE-së. Si do që gjykata e arrin këtë, rezultati përfundimtar duhet të jetë që provat nuk merren për bazë për dënim.

ii. *Fruti i pemës së helmuar*

Me qëllim që të sigurohet efekti i plotë i Direktivës, a duhet që mjetet juridike kombëtare të shtrihen edhe në “frutat e pemës së helmuar”? Me këtë term ne e kuptojmë doktrinën sipas së cilës provat e marra për shkak të një shkeljeje të mëparshme (p.sh. dëshmi fizike të marra si rezultat i rrëfimit të bërë pas shkeljes së drejtës për qasje në avokat) duhet të trajtohet sikur të ishte marrë në kundërshtim me vetë të drejtën për mbrojtje. Kjo është një nga pyetjet që do të shqyrtohet nga Grupi punues të LEAP i për mjetet juridike gjyqësore, i udhëhequr nga anëtarja e LEAP Vania Costa Ramos, që do të filloj diskutimet në vitin 2016, dhe që do të raportohet në kohën e duhur. Tani për tani, supozimi ynë është se doktrina e “frytit të pemës së helmuar” vlen: Përndryshe Direktiva nuk do të kishte efekt. Prandaj:

- Argumentoni:
 - Efekti i dobishmërisë së Direktivës do dëmtohej nëse fruti i pemës së helmuar (d.m.th. provat e marra si rezultat i shkeljeve të nenit 3) nuk trajtohen në të njëjtën mënyrë si vetë provat e kontaminuara. Rregullat e pavlefshmërisë dhe përjashtimit duhet të veprojnë për të larguar edhe këtë dëshmi nga konsiderata.

3. Disa fusha specifike për t'u shqyrtuar

Më sipër është dhënë një skicë përmbledhëse rreth asaj se si mund të përdoret Direktiva kur zbatim i ligjit kombëtar nuk jep rezultatin e dëshiruar. Bazuar në këtë pikënisje, mund të përdorni Direktivën në situata të ndryshme që mund të shfaqen në rastet tuaja. Ka shumë situata në të cilat mund të dëshironi të thirrni në Direktivë. Ne nuk mund t'i përfshijmë të gjitha këtu. Megjithatë, për t'ju

dhënë disa ide, ju ofrojmë disa shembuj më poshtë për fusha veçanërisht interesante ku mund të shqyrtoni përdorimin e Direktivës.

a. Pjesëmarrje efektive në marrjen në pyetje

Pas rastit të *Salduz-it*, u sollën raste të tjera të cilat i mundësuan GJEDNJ-së të përcaktojë se çfarë nënkuptohej me kërkesën për qasje në avokat "që nga marrja në pyetje e parë nga policia". Një nga këto është një linjë e praktikës gjyqësore, përfshirë këtu *Navonen dhe të tjerët kundër Monakos*,²⁴ në të cilën GJEDNJ ka specifikuar se kjo nënkupton ndihmën gjatë marrjes në pyetje:

Gjykata thekson se ka specifikuar disa herë me radhë se ndihma nga avokait gjatë arrestimit policor, duhet kuptuar, në kuptim të nenit 6 të Konventës, si ndihmë "gjatë marrjes në pyetje" dhe kjo nga marrja e parë në pyetja [përktimi ynë].

Zbatimi i këtij parimi nuk ka qenë i thjeshtë. Kemi vërejtur në përdorimin e Manualit të së Drejtës Evropiane që Gjykata Supreme Holandeze, në kohën e publikimit të këtij dokumenti, mori qëndrimin që e drejta e avokatit për të qenë i pranishëm gjatë marrjes në pyetje sipas legjislacionit holandez, pavarësisht nga jurisprudenca e mësipërme, duket mjaft e qartë. Në dhjetor të vitit 2015, ajo ndryshoi qëndrimin e saj duke konstatuar se i dyshuari kishte të drejtë për praninë e avokatit të tij gjatë marrjes në pyetje. Duket se një nga arsyet kryesore për këtë ishte pashmangshmëria e zhvillimit që ndodhi për shkak të Direktivës.²⁵

Faza tjetër në këtë diskutim duket se do përqendrohet në shkallën e pjesëmarrjes së avokatit në marrjen në pyetje. Praktika gjyqësore e GJEDNJ-së, sipas njohurisë sonë, nuk e ka mbuluar këtë pikë në mënyrë të hollësishme dhe Direktiva mund të ofrojë një bazë të dobishme për argumentim nëse vendosen kufizime në ndërhyrjen e avokatëve në Shtetin tuaj Anëtar. Neni 3 (3) (b) i Direktivës parashikon:

3. E drejta e mbrojtjes me avokat përfshinë

(...)

(b) Shtetet anëtare garantojnë që personat e dyshuar ose të akuzuar të kenë të drejtën që avokati i tyre të jetë i pranishëm dhe të marrë pjesë në mënyrë efektive gjatë marrjes së tyre në pyetje. Kjo pjesëmarrje bëhet në përputhje me procedurat e parashikuara nga legjislacioni i brendshëm, me kusht që këto procedura nuk cenojnë ushtrimin efikas dhe thelbin e të drejtës në fjalë. Në rastin kur avokati është i pranishëm gjatë marrjes në pyetje, fakti që kjo pjesëmarrje ka ndodhur shënohet sipas procedurës së regjistrimit në përputhje me ligjin e shtetit anëtar në fjalë;

Deklamimi 25 në preambulën e Direktivës në thelb përsërit përmbajtjen e dispozitës operative, por përfshin një detaj shtesë:

(25) (...)Gjatë marrjes në pyetje nga policia ose një autoritet tjetër ligj zbatues ose gjyqësor të personit të dyshuar ose të akuzuar ose gjatë një seance dëgjimore, avokati, ndër të tjera, në përputhje me këto procedura, mund të bëjë pyetje, të kërkojë sqarime dhe të bëjë deklarata, të cilat duhet të regjistrohen në përputhje me legjislacionin e brendshëm.

²⁴ [Navone dhe të tjerët kundër Monakos](#) Apps. Nr. 62880/11 dhe të tjerët (Aktgjykimi i datës 24 tetor 2013).

²⁵ Shih G. Jansen [anëtari i LEAP] 'Përpjekjet ligjore për të drejtën e qasjes në avokat në Holandë', mars 2016, në dispozicion në: <https://www.fairtrials.org/press/guest-post-the-legal-struggle-for-the-right-to-access-to-a-lawyer-in-the-netherlands/>. Një version Anglisht i vendimit është në dispozicion me kërkesë nga Gjykimet e Drejta.

Nëse çështja ka të bëjë me pjesëmarrjen tuaj gjatë marrjes në pyetje, duhet të ndërlidhet me faktin që të jeni fizikisht të pranishëm në pikën e marrjes në pyetje (kundrejt llojit të shkeljes që rezulton në mungesën tuaj të plotë). Kjo do të thotë se ka veprime që mund të ndërmerrni në atë pikë në përpjekje për të siguruar identifikimin e duhur të shkeljes së Direktivës si të tillë në atë fazë, kështu që të mbështeteni në këtë më vonë.

i. Identifikoni dhe dokumentoni shkeljen

Çfarë po kërkon? Çfarë përbën një shkelje? Dispozita përfshin referimin standard në ligjin kombëtar, prandaj është e qartë se Direktiva nuk vendos rregulla të plota për pjesëmarrjen në marrje në pyetje: kjo i lihet secilit sistem. Megjithatë, ekziston kërkesa për të siguruar që procedurat e tilla nuk cenojnë ushtrimin efektiv dhe thelbin e së drejtës në fjalë. Çfarë nënkuptohet me “të drejtën në fjalë” nuk është plotësisht e qartë. Por duhet pasur parasysh ajo që tashmë është përcaktuar për rolin e avokatit - duke përfshirë, por pa u kufizuar në, sigurimin e të drejtës së të dyshuarit për të heshtur dhe jo për të inkriminuar veten (shih praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së të diskutuar më lart).

Është veçanërisht e diskutueshme që kufizimet në pjesëmarrjen e avokatit, e që në fakt e pengojnë avokatin të mbroj të drejtën e të dyshuarit për të heshtur dhe për mos të inkriminuar veten, janë në kundërshtim me Direktivën. Kjo përfshinë, në veçanti, rregulla që nënkuptojnë se një avokat nuk është në gjendje të rekomandoj praktikisht heshtjen (si të tillë) gjatë marrjes në pyetje. Kjo duket veçanërisht e rëndësishme kur rekomandimi fillestar i një avokati, në konsultim privat, është ta qëndrimi në heshtje; nëse efekti i marrjes në pyetje është që ta bëjë një të dyshuar të ndryshoj mendjen dhe të jap dëshmi, apo dëshmi vetë-inkriminuese, çdo kufizim i vendosur mbi rolin e avokatit do të ishin veçanërisht të denjë për shqyrtim.

Por duhet gjithashtu të keni parasysh kuptimin e gjerë të “deklaratave inkriminuese” të identifikuara më lart (duke përfshirë mohimet, deklaratat e fakteve etj.). Nëse avokati identifikon çështje (p.sh. një përgjigje e dhënë që potencialisht mund të përdoret kundër të dyshuarit) por nuk është në gjendje të adresoj atë përmes pjesëmarrjes, edhe kjo mund të ngrihet si çështje. Ju e prisni që kjo të adresohet në trajtimin e provave të marra në këtë mënyrë (shih komentet në Nenin 12 më poshtë).

Ne do të sugjerim që të shikoni ligjin dhe mënyrën se si zbatohet në rastin tuaj.

→ Shikoni ligjin:

- A e kufizon rregulli kombëtar në thelb aftësinë e avokatit për pjesëmarrje?
- A është liria e avokatit për të ndërhyrë e artikulluar qartazi në ligj?
- A jep rregulli kombëtar kompetenca për përjashtimin e avokatit në bazë të ndërhyrjes së tyre në marrjen në pyetje?

→ Shikoni se çfarë ndodh aktualisht në marrjen në pyetje:

- A e bëjnë pyetjet të dyshuarin të ndryshoj vendimin e tij fillestare për të heshtur?
- A mund të këshilloni klientin që të mos i përgjigjet pyetjeve specifike?
- A mund të bëni pyetje sqaruese në lidhje me fushat ku përgjigjet e dhëna nga i dyshuari rrezikojnë të konsiderohen si inkriminuese?

Këto janë ide rreth asaj se çfarë duhet të kërkon në lidhje me atë se si kufizimi në pjesëmarrjen tuaj mund të rezultojë në shkelje të të drejtave të të dyshuarit. Më pas është një pyetje e veçantë për

hapat që dëshironi të bëni për të siguruar marrjen parasysh të shqetësimeve tuaja. Sugjerojmë që pika kryesore këtu është të sigurohet që ndërhyrja në pjesëmarrjen tuaj dhe papajtueshmërinë e saj me Direktivën të vihet në dukje në këtë fazë, duke qenë të vetëdijshëm për nevojën e mbrojtjes së privilegjit të këshillave tuaja.

→ Regjistrojeni këtë çështje

- Merrni shënime të qarta për çdo qëllim të shprehur nga klienti për të mos iu përgjigjur pyetjeve gjatë marrjes në pyetje.
- Merrni shënime tuaja për mënyrat se si është penguar pjesëmarrja juaj.
- Mbajeni një kopje të Direktivës me veti dhe tregojani zyrtarit Nenin 3 (3) (b).
- Vini në dukje pyetjet që keni dashur t'i parashtroni për të sqaruar ato të autoritetit që ka bërë marrjen në pyetje, ose kundërshtimet që keni pasur në formulimin e pyetjeve të caktuara, nëse nuk ju lejohet ti bëni ato.
- Nëse është e mundur kërkoni që pikëpamjet tuaja të shënohen qartë në shënime të marra nga autoriteti i marrjes në pyetje, duke përfshirë referimet në Direktivë.

ii. Kërkonti mjetet juridike për shkeljen

Siç është cekur më lart, mjeti i duhur juridik për shkeljen e së drejtës për mbrojtje me avokat duhet të jetë (minimalisht) një gjë që siguron që nuk merren parasysh provat relevante për qëllimet e një dënimi. Në masën më të madhe të mundshme, argumenti duhet të jetë që kufizimi i pjesëmarrjes së avokatit në fakt është e barasvlershme me mohimin e plotë të pranisë së avokatit dhe duhet të çojë në një pasojë të ngjashme.

→ Kërkonti një mjet juridik (shih komentet e mëhershme / Përdorimi i Manualit të së Drejtës Evropiane)

→ Argumentoni:

- Avokati ka një rol të gjerë që, në kontekstin e veçantë të marrjes në pyetje policore, lidhet në veçanti me mbrojtjen e të dyshuarit kundër shkeljeve të së drejtës së tij për heshtje dhe kundër vetë-inkriminimit (shih rastet *Salduz* dhe *Dayanan*). Kufizimet e vendosura mbi pjesëmarrjen e avokatit në këtë rast (ose për shkak të kufizimeve ligjore ose zbatimit të ligjit) nënkuptojnë se avokati nuk ishte në gjendje ta ushtronte atë funksion në mënyrë efektive.
- Prandaj, ka pasur një shkelje të nenit 3 (3) (b) të Direktivës.
- Në përputhje me nenin 12, në vlerësimin e deklaratave të bëra nga i dyshuari, duhet të respektohen të drejtat e mbrojtjes dhe drejtësisë në procedura. Kjo duhet të lexohet në saje të praktikës gjyqësore së përgjithshme të GJEDNJ-së sipas së cilës neni 6 shkelet atëherë kur deklaratat inkriminuese të marra në mungesë të një avokati përdoren për dënim. GJEDNJ-a tashmë e ka bërë të qartë se dështimi për t'i mundësuar një avokati të jetë i pranishëm në marrjen në pyetje do të çojë në shkelje të nenit 6 mbi këtë bazë (*Navone dhe të tjerët kundrejt Monakos*). Për shkak të kufizimeve të aplikuara në këtë rast, pozicioni është i krahasueshëm me mungesën e avokatit dhe deklaratat inkriminuese nuk duhet të përdoren për dënim. Për këtë arsye, duhet të përdoren rregullat e përjashtimit / pavlefshmërisë për heqjen e deklaratave nga shqyrtimi i plotë.
- Kjo përfshin deklaratat direkt inkriminuese siç janë pranimet e fajësisë. Këto gjithashtu përfshijnë deklaratat që nuk janë drejtpërdrejtë inkriminuese vetvetiu, por të cilat mund të përdoren për bazimin e dëmtimit të kredibilitetit të personit të dyshuarit (*A.T. kundër Luksemburgut, Saunders*). Për të siguruar rregullshmërinë e procedurës, këto nuk duhet të përdoren në ndonjë mënyrë që është e dëmshme për të akuzuarin.

b. Çështjet ndërkufitare (Urdhri i Hetimeve Evropian)

Në praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së pranohet deri në një masë se marrja në pyetje e një personi në një shtet në mungesë të avokatit (ose një heqja dorë ndaj kësaj të drejte) mund të rezultojë që ai shtet më pas të përdor pranimet e fajësisë të marra në atë kontekst për të shkelur nenin 6 të KEDNJ:

*Stojkoviq kundër Francës dhe Belgjikës*²⁶ kishte të bënte me një rast në të cilin një person u mor në pyetje në Belgjikë në bazë të një letërpadie të lëshuar nga një gjykatës hetues francez, duke treguar se personi duhet të dëgjohet si "dëshmitar i asistuar", d.m.th personi që nuk është i akuzuar zyrtarisht, por ndaj të cilit ka prova që mbështesin padyshim pjesëmarrjen e tij në një vepër penale. Personi u dëgjua në Belgjikë pa ndihmën e një avokati, përkundër kërkesës së tij dhe pa u këshilluar për të drejtën e tij për të heshtur. Më pas, në Francë, personi u këshillua nga një avokat dhe

²⁶ [Stojkovic kundër Francës dhe Belgjikës](#) App. Nr. 25303/08 (Aktgjykimi i datës 27 tetor 2011).

qëndroj i heshtur para gjyqtarit. Megjithatë, deklaratat e tij të mëparshme u përdoren kundër tij dhe u ngrit aktakuza ndaj tij dhe u dënua në gjykim, të cilin GJEDNJ e konstatoi si shkelje të nenit 6 (3) (c).

Rëndësia e kësaj çështje është vënë në fokus nga Direktiva 2014/41/BE mbi Urdhrin e Hetimit Evropian (UHE), që do të zbatohet deri në prill të vitit 2017, i cili parashikon ekzekutimin e hapave hetues nga Shteti Anëtar B sipas urdhrin të autoriteti gjyqësor në shtetin anëtar A. Direktiva nuk zbatohet shprehimisht në procedurat e UHE dhe legjislativi nuk rregullon në hollësi masat mbrojtëse procedurale që duhet të zbatohen në momentin e ekzekutimit të një UHE. Është e mundshme që probleme rreth qasjes në avokat mund të lindin. Në këtë rast, qëllimi është të përdorësh "mjetin kryesor" të prezantuar më parë, vetëm se duke u mbështetur në shkelje e bërë në një shtet tjetër.

i. Përpiquni të siguroheni që marrja në pyetje është në përputhje me nenin 3

Ju do të jeni në një pozitë shumë më të favorshme nëse siguroheni që marrja në pyetje në një shtet tjetër realizohet në radhë të parë në përputhje me nenin 3. Kjo, për shembull, do të sigurojë që një person është në gjendje të ushtrojë të drejtën e tij për të heshtur. Nëse jeni të informuar për vendin ku po zhvillohen procedurat penale, ju duhet të kërkonti që të siguroheni që çdo lëshim letre ose UHE të specifikojë se personi duhet të dëgjohet në përputhje me kërkesat e nenit 3 të Direktivës. Ju gjithashtu mund të e konsideroni si të arsyeshme që të kontaktoni një koleg në vendin lëshues (kontaktoni Fair Trials nëse keni nevojë për ndihmë në gjetjen e një avokati në atë juridiksion). Është e rëndësishme të ndërmerrni këto hapa (duke supozuar se jeni udhëzuar), sepse nëse personi për ndonjë arsye nuk është dëgjuar në praninë e një avokati, ju do të jeni në pozitë më të favorshme për të argumentuar kundër përdorimit të provave të marra në procedurën kryesore penale (shih pikën iii më poshtë).

- Sigurohuni që letërkëmbimi/UHE specifikon që personi duhet të dëgjohet si i dyshuar dhe me të drejtën e qasjes në avokat. Njoftoni autoritetin gjyqësor në fjalë që, në kohën e duhur, do të argumentoni kundër përdorimit të çdo prove të marrë nëse procedura nuk është në përputhje me nenin 3 të Direktivës.
- Kontaktoni një avokat në vendin ekzekutues/ kërkues përmes rrjeteve si LEAP ose (për vendet e Këshillit të Evropës), Oda e Avokatëve të Evropës në fushën Penale.

ii. Identifikoni dhe dokumentoni shkeljen në shtetin ekzekutues / të kërkuar

Është e mundur që një person të mos dëgjohet me një avokat, përkundër përpjekjeve tuaja më të mira. Ligji kombëtar ose praktika në vendin tjetër mund të mos e parashikoj këtë, ose, më rrënjësisht, mund të mos ketë ndihmë ligjore për të paguar për të. Nëse, për çfarëdo arsye, personi dëgjohet pa një avokat të pranishëm në shtetin ekzekutues / të kërkuar, kjo duhet të jetë relativisht e thjeshtë për të konstatuar. Kjo duhet të shfaqet në shikim të parë të procesverbal dhe klienti do të jetë në gjendje t'ju tregojë se çfarë ka ndodhur.

Gjithashtu mund të dyshoni se personi është cituar në procesverbal që ka "hequr dorë" nga e drejta e tij në një mënyrë të papajtueshme me Direktivën (për të cilën shih Pjesën II - të njëjtat argumente do të zbatohen në këtë kontekst). Në këtë rast, ju do të duhet të pyesni se si u njoftua personi për

ndonjë të drejtë që ata kishin dhe nëse heqja e tyre ishte në përputhje me Direktivën.

→ Konstatoni se si marrja në pyetje nuk ishte në pajtim me nenin 3:

- A nuk ka pasur të drejtën e një avokati në shtetin ekzekutues, për shkak të një arsyeje ligjore, praktike apo financimi?
- A është hequr e drejta në një mënyrë që nuk përputhet me Direktivën (shih Pjesën II për bërjen e pyetjeve përkatëse?)

iii. Kërkoni mjete juridike në shtetin lëshues / kërkues

Logjika e rastit të *Stojkoviçit kundrejt Francës dhe Belgjikës* është se, megjithëse Franca nuk e ka autorizuar marrjen në pyetjen, megjithatë ishte përgjegjësia e saj sipas nenit 6 të KEDNJ-së që të siguroj rregullshmërinë e procedurave para gjykatave të veta. Një logjikë e ngjashme duhet të zbatohet sipas Direktivës. Shteti Anëtar A (ku veproni) është një adresë e Direktivës dhe është i detyruar nga një detyrim rezultues sipas nenit 12: duhet të sigurojë që në vlerësimin e deklaratave të bëra nga i dyshuari respektohet drejtësia e procedurës. Nuk mund të lirohet nga ky detyrim nëse merr parasysh deklaratat inkriminuese që janë mbledhur në kundërshtim me nenin 3, edhe nëse një Shtet Anëtar është përgjegjës për marrjen në pyetje. Në fakt, duhet të bëjë një dallim të vogël nëse vendi tjetër është ose nuk është i obliguar nga Direktiva: ajo që ka rëndësi është që gjykata lokale të jetë e obliguar.

→ Kërkoni një mjet juridik (shih komentet e mëhershme / Përdorimin e Udhëzuesit të së Drejtës Evropiane)

→ Argumentoni:

- Direktiva imponon një detyrim për rezultat në Shtetin Anëtar për të siguruar respektimin e drejtësisë së procedurës. Një shkelje e drejtpërdrejtë e Direktivës në marrjen në pyetje nga autoritetet e vetë Shteteve Anëtare do të binte për t'u korrigjuar në vlerësimin e çdo deklarate të marrë në atë kontekst në mënyrë që të arrihej rezultati i Direktivës. I njëjti detyrim lind në lidhje me deklaratat e marra nga marrja në pyetje në një vend tjetër të kryer në një mënyrë të jo konform Direktivës. Bërja e një dallimi artificial midis këtyre dyjave do të çonte në rezultate jo konform Direktivës dhe do ta privonte atë nga efekti i dobishëm (shih, me analogjinë, rastin në GJEDNJ të *Stojkoviç kundër Francës dhe Belgjikës*).

II – HEQJA DORË

A. ÇËSHITJA

Më lart është paraqitur “çështja thelbësore” dhe “mjete kryesor” për situatat ku mund të vërtetohet shkelja e Direktivës (d.m.th., ku u mohua qasja në avokat). Sidoqoftë, ne u përqendruam në dy fusha më eksploruese (pjesëmarrja e avokatit në marrjen në pyetje dhe çështjet ndërkuftare) sepse duket relativisht e pamundur që do të ketë aq shumë shkelje të drejtpërdrejta të Direktivës. Në përgjithësi, ligji kombëtar në shumicën e shteteve anëtare tashmë siguron qasje në avokat gjatë marrjes në pyetje, dhe kur lindin shkeljet, duhet të ekzistojnë argumente të thjeshta në dispozicion sipas ligjit procedural kombëtar, kështu që nevoja për t'u mbështetur në Direktivë do të jetë e vogël.

Shumë më i shpeshtë është shqetësimi se megjithëse është në dispozicion sipas ligjit dhe në praktikë është “hequr dorë” nga e drejta në rrethanat të cilat vënë në dyshim besueshmërinë e heqjes dorë. Ky është një nga shqetësimet më të mëdha të LEAP-it për drejtat e mbrojtjes. Shqetësimet e mëposhtme janë shprehur:

- Mënyra e njoftimit të të drejtave nënkupton që të dyshuarit nuk e vlerësojnë mjaftueshëm rëndësinë e marrjes së këshillave ligjore ose pasojat e heqjes dorë nga e drejta.
- Policia nxit heqjen dorë nga e drejta e qasjes në avokat duke theksuar vonesat dhe ndërlikimet që do të dalin nga kërkimi i një avokati.
- Rregullat e provave paraqesin vlera provuese të pakundërshtueshme për të dhënat e policisë që tregojnë se heqja dorë është dhënë lirisht, kështu që është e pamundur të thuhet ndryshe.

Praktika ekzistuese gjyqësore e GJEDNJ-së, e shqyrtuar më poshtë, përfshin standarde mjaft të gjithanshme që kërkojnë që heqja dorë të bëhet pa mëdyshje, me vetëdije dhe në mënyrë inteligjente përpara se e njëjta të konsiderohet efektive. Megjithatë, duket se aktualisht ligjet kombëtare nuk ofrojnë arsye të mjaftueshme për të argumentuar që heqja dorë ishte e paefektshme. Në shikim të parë, neni 9 i Direktivës duket se bënë pak më shumë se vetëm të përsërisë standardin e KEDNJ-së, por besojmë se ka argumente që ia vlen të eksplorojnë. Duhet të theksohet se kjo pjesë përputhet deri në një masë me Direktivën për të Drejtën e Informimit; më poshtë bëhet referenca e rastit në komentet ekzistuese në Udhëzuesin e Direktivës për të drejtën e informimit.

B. BAZA REFERUESE E KEDNJ-së

Parimet bazë u rishikuan në manualin mbi direktivën për të drejtën e informimit, por po i përsërisim edhe këtu. Këto janë parime të zbatueshme në përgjithësi sipas nenit 6: të drejtat e tjera të gjykimit të drejtë, p.sh. mund të hiqet dorë edhe nga e drejta për të qenë prezent në gjykim ose e drejta e heshtjes dhe parimet e mëposhtme zbatohen për çfarëdo të drejte specifike nga e cila hiqet dorë. Por, siç vëren vetë GJEDNJ-ja (shih më poshtë), ato janë veçanërisht të rëndësishme në lidhje me të drejtën e qasjes në avokat, të mbrojtur me nenin 6(3)(c).

‘As teksti dhe as fryma e nenit 6 nuk e pengon një person të heqë dorë me vullnetin e tij i lirë, qoftë shprehimisht ose në mënyrë të heshtur, nga e drejta për garanci për një gjykim të drejtë. Megjithatë, që të jetë efektive për qëllimet e Konventës, një heqje dorë nga e drejta duhet të vendoset në mënyrë të qartë dhe të ndiqet nga masat mbrojtëse minimale (...)

E drejta për heqje dorë, pasi personi të jetë thirrur në të, nuk duhet të bëhet vetëm vullnetarisht, por edhe duhet të përbëjë një dorëheqje nga e drejta e bërë në dijeni dhe e informuar. Përpara se një i akuzuar të thuhet se në mënyrë implicite, nëpërmjet sjelljes së tij, ka hequr dorë nga një e drejtë e rëndësishme sipas nenit 6, duhet të tregohet se ai mund të parashikonte në mënyrë të arsyeshme se cilat do të ishin pasojat e sjelljes së tij (...).²⁷

Nëse të drejtat e procedurës nuk i transmetohen në mënyrë efektive të dyshuarit, GJEDNJ-ja konstaton se heqja dorë nuk është efektive pasi konsideron se vendimi për heqjen e të drejtës nuk është marrë në baza të informuara mirë. Rrjedhimisht, mbështetja në deklaratat e marra në atë kontekst atëherë nënkupton se cenohet rregullshmëria e procedurës në tërësi. Gjykata ka theksuar faktorë të ndryshëm, si objektivë dhe subjektivë, që kanë të bëjnë me njoftimin e të drejtave që ndikojnë në vlefshmërinë e heqjes dorë nga e drejta e qasjes në avokat:

- *Fakti që të drejtat janë njoftuar në një gjuhë tjetër përveç gjuhës amtare të të dyshuarit, pa ndihmën e një përkthyesi.²⁸*
- *Fakti që njoftimi është dhënë vetëm me gojë në formën e një paralajmërimi standard (i cili mezi shërben për të njoftuar të dyshuarin me përmbajtjen e të drejtave);²⁹*
- *“Situata stresuese” dhe ‘rrjedha e shpejtë e ngjarjeve’ që çojnë në marrjen në pyetje të të dyshuarit;³⁰*
- *“Konfuziteti” në mendjen e të dyshuarit gjatë marrjes në pyetje;³¹*
- *Mosha e re e të dyshuarit;³²*
- *Niveli i shkrim-leximit të të dyshuarit;³³*
- *Familjariteti me takimet e policisë;³⁴ dhe*
- *Varësia e drogës e të dyshuarit.³⁵*

Përveç sa më sipër, ka disa komente specifike për të drejtën e ndihmës juridike të mbrojtur në mënyrë specifike nga neni 6(3)(c), i cili erdhi në rastin e fundit të *Pishchalnikov kundër Rusisë*:

Gjykata konsideron se e drejta në avokat, si e drejtë themelore mes atyre që përbëjnë nocionin e gjyimit të drejtë dhe sigurojnë efektivitetin të pjesës tjetër të garancive të parashikuara në nenin 6 të Konventës, është shembulli kryesor i atyre të drejtave që kërkojnë mbrojtjen e veçantë të standardit të njohurisë dhe informimit me rastin e heqjes dorë.³⁶

Një vendosje e mëtejshme në këtë linjë të praktikës gjyqësore erdhi në vitin 2015 me një aktgjykim

²⁷ [Saman kundër Turqisë](#) App. nr. 35292/05 (Aktgjykimi i datës 5 prill 2011).

²⁸ [Saman kundër Turqisë](#), e cituar më lart shënimi 25, paragrafi 35.

²⁹ [Panovits kundër Qipros](#) App. Nr. 4268/04 (Aktgjykimi i datës 11 dhjetor 2008), paragrafi 74.

³⁰ [Zaichenko kundër Rusisë](#) App. Nr. 33720/05 (Aktgjykimi i datës 1 shkurt 2007), paragrafi 55.

³¹ [Stojkovic kundër Francës dhe Belgjikës](#), e cituar më lart shënimi 24, paragrafi 53.

³² [Panovits kundër Cyprus](#), cituar më lart shënimi 29, paragrafi 67.

³³ [Kaciu dhe Kotorri kundër Shqipërisë](#), Apps. nr. 33192/07 dhe 33194/07 (Aktgjykimi i datës 25 qershor 2013), para. 120.

³⁴ [Pishchalnikov kundër Rusisë](#), e cituar më lart shënimi 10, paragrafi 80.

³⁵ [Plonka kundër Polonisë](#), App. nr. 20310/02 (Aktgjykimi i datës 31 mars 2009), para. 38.

³⁶ [Pishchalnikov kundër Rusisë](#), e cituar më lart 10, paragrafi 78.

në rastin e *Zachar dhe Cierny kundër Sllovakisë*,³⁷ në të cilën Fair Trial ka ndërhyrë për të theksuar shqetësimet e ngritura nga anëtarët e LEAP-it rreth heqjes dorë nga e drejta në avokat, që u diskutua më sipër. GJEDNJ-ja shqyrtoi parimet ekzistuese dhe bëri disa gjetje faktike domethënëse:

Gjykata vëren se çdo udhëzim në lidhje me të drejtat procedurale të aplikantëve u është dhënë atyre nëpërmjet faqeve të para të formularëve të paraprintuara mbi të cilët janë transkriptuar deklaratat e tyre të procedurës paraprake. Udhëzimet e tilla shkuan deri në informimin e aplikantëve, pa dhënë asnjë komentim apo shpjegim të mëtejshëm, se ata kishin të drejtën të heshtnin dhe të drejtën për të zgjedhur avokatin. Në anën tjetër, nuk ka pasur asnjë pretendim apo tregues tjetër që iu është dhënë aplikuesve, ndonjë këshillë individuale për gjendjen dhe të drejtat e tyre.³⁸

Megjithëse nuk përmendet në mënyrë specifike, GJEDNJ i është referuar Direktivës për Drejtën për Informim në këtë rast dhe duket se ka marrë parasysh mungesën e një dokumenti të veçantë me të dhëna për të drejtat (ndryshe nga transkriptet e pyetjeve) dhe duket se e kanë konsideruar të nevojshme për aplikantët (të cilët u përballën me dënime potencialisht të rënda) për të marrë këshilla “të individualizuara” për gjendjen dhe të drejtat e tyre. Kjo gjetje vjen pas datës së Direktivës dhe mund të shtojë në të vërtetë vlerën e përmbajtjes së Direktivës.

C. DISPOZITAT RELEVANTE TË DIREKTIVËS

Dispozita kryesore e Direktivës është Neni 9, i cili duket se bazohet kryesisht në praktikën gjyqësore të mësipërme:

1. Pa cenuar legjislacionin e brendshëm që kërkon praninë ose ndihmën e detyrueshme nga një avokat, shtetet anëtare garantojnë, që në lidhje me çdo heqje dorë nga e drejta e përmendur në nenet 3 (...):

(a) personit të dyshuar ose të akuzuar i është ofruar, me gojë ose me shkrim, informacion i qartë dhe i mjaftueshëm në një gjuhë të thjeshtë e të kuptueshme për përmbajtjen e të drejtës në fjalë dhe pasojat e mundshme të heqjes dorë prej saj; dhe

(b) heqja dorë bëhet në mënyrë të vullnetshme dhe të qartë.

2. Heqja dorë, e cila mund të bëhet me shkrim ose me gojë, së bashku me rrethanat në të cilat heqja dorë bëhet, regjistrohen sipas procedurës së regjistrimit në përputhje me ligjin e shtetit anëtar në fjalë.

3. Shtetet anëtare garantojnë që personat e dyshuar ose të akuzuar mund të revokojnë heqjen dorë pas çdo kohe gjatë procedimeve penale dhe që ata të informohen për këtë mundësi. Ky revokim hyn në fuqi që nga momenti që ai bëhet.

Një detaj shtesë parashihet në deklamimet 39-41 në preambulë:

(39) Personat e dyshuar ose të akuzuar duhet të kenë mundësi të heqin dorë nga e drejta e dhënë në zbatim të kësaj direktive me kusht që ata të kenë marrë informacione për përmbajtjen e të drejtës në fjalë dhe pasojat e mundshme të heqjes dorë nga kjo e drejtë. Gjatë dhënies së këtij informacioni duhet të merren në konsideratë kushtet specifike të personave të dyshuar ose të akuzuar, duke përfshirë moshën e tyre dhe gjendjen e tyre mendore dhe fizike.

³⁷ [Zachar dhe Čierny kundër Sllovakisë](#) App. Nr. 29376/12 (Aktgjykimi i datës 21 korrik 2015).

³⁸ Paragrafi 70.

(40) Heqja dorë dhe rrethanat në të cilat ajo është dhënë duhet të regjistrohen sipas procedurës së regjistrimit në përputhje me ligjin e shtetit anëtar në fjalë. Kjo nuk duhet të çojë në ndonjë detyrim tjetër që shteti anëtar të prezantojë mekanizma të reja dhe në asnjë barrë administrative shtesë.

(41) Kur një person i dyshuar ose i akuzuar revokon heqjen dorë në përputhje me këtë direktivë, nuk duhet të jetë e nevojshme që të vazhdohet prapë me marrjen në pyetje apo me ndonjë akt procedural që kryhet gjatë periudhës kur ai kishte hequr dorë nga kjo e drejtë.

Vlen gjithashtu të merret në konsideratë paragrafi 11 i Rekomandimit të Komisionit mbi masat mbrojtëse procedurale për personat e cenusshëm të dyshuar ose të akuzuar në procedurat penale³⁹

11 Nëse një person i cenusshëm nuk është në gjendje të kuptojë dhe ndjek procedurat, e drejta për qasje në avokat në përputhje me [Direktivën] nuk duhet të hiqet.

Ne bëjmë observimet e mëposhtme në lidhje me këto dispozita:

- Duhet të sigurohen informata "me gojë ose me shkrim" për të drejtën. Direktiva për të Drejtën në Informim rregullon dhënien e informacionit për të dyshuarit dhe është e qartë se një personi të privuar nga liria, informatat duhet t'i sigurohet me shkrim përmes Dokumentit të të Drejtave. Ne mendojmë se informacioni i kërkuar në nenin 9 të kësaj Direktive duhet të përfshihet në përmbajtjen me shkrim të Dokumentit të të Drejtave, ku kjo e fundit duhet t'iu jepet të dyshuarve. Qëllimi i Kartës së të Drejtave është t'iu mundësoj njerëzve të ushtrojnë të drejtat e tyre dhe mundësia e heqjes dorë është pjesë e kësaj.
- Direktiva kërkon 'informacione të qarta dhe të mjaftueshme' për 'përmbajtjen e së drejtës dhe pasojat e mundshme të heqjes dorë'. Kjo i shtohet kërkesës së përgjithshme për njoftim për të drejtat / Kartën e të Drejtave që duhet të jepet sipas Direktivës për të Drejtën për Informim. Ndërsa kjo masë rregullon vetëm mënyrën e shpërndarjes së informacionit, këtu standardi i BE-së fillon të rregulloj përmbajtjen e tij, i cili duhet të mbulojë përmbajtjen e së drejtës dhe pasojat e heqjes dorë nga ajo. Qëllimi i kësaj pjese të nenit 9, sipas pikëpamjes sonë, është padyshim të sigurohet respektimi i standardit të heqjes dorë "të ditur dhe inteligjent " duke u siguruar që i dyshuari ka informacionin e duhur.
- Kërkesa që heqja dorë të jetë "vullnetare dhe e qartë" duket të pasqyrojë standardin e përgjithshëm të praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së më sipër. Neni 9 (2) kërkon regjistrimin e rrethanave të heqjes dorë, me qëllim që të sigurohet që dyshimet që lindin për vlefshmërinë e saj - përfshirë këtu edhe para gjykatave – të mund të shqyrtohen si duhet.

D. PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË

Ajo që ju në thelb duhet të bëni me Direktivën është të kundërshtoni pranimin ose përdorimin e provave që janë mbledhur si rezultat i një heqje dorë që ju konsideroni të jetë joefektive. Argumenti themelor është se mungesa e avokatit është në fakt shkelje e nenit 3, sepse heqja dorë e supozuar

³⁹ Rekomandimi i Komisionit i datës 27 nëntor 2013 mbi masat mbrojtëse procedurale për personat e cenusshëm të dyshuar ose të akuzuar në procedurat penale ([GZ 2013 C 387, fq. 8](#)).

nuk ishte në përputhje me nenin 9; Prandaj, në përputhje me rrethanat zbatohen mjetet juridike sipas nenit 12.

1 Konstatimi i asaj që në fakt ka ndodhur

Ju i njihni mirë llojet e rrethanave që klientët do të thonë se i kanë çuar ata të heqin dorë nga e drejta e tyre për një avokat sipas ligjit kombëtar: presioni i policisë; tendenca për masa më të buta nëse nuk kërkohet avokati etj. Qëllimi kyç është mbledhja e këtij informacioni në përputhje me standardet e Direktivës:

- ➔ Kuptoni nga klienti juaj se çfarë ka ndodhur dhe organizoni informacionet në saje të kërkesave të Direktivës dhe të praktikës gjyqësore themelore:
- Shikoni se çfarë informacioni përmbajtjesor është dhënë. Në shumë raste, do të mund të merrni në konsideratë dokumentin e të Drejtave: A e pasqyron kjo mjaftueshëm përmbajtjen e të drejtës dhe pasojat e heqjes dorë prej saj? Për shembull, a specifikon se një person do të ketë të drejtën të takohet privatisht me avokatin e tyre dhe të diskutojë çështjen e tyre?
- Shikoni rrethanat: keni parasysh deklamimin 39 të Direktivës; linja e praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së më lartë; dhe rekomandimi i Komisionit për të dyshuarit e cenueshëm. A ka karakteristika të personit që është dashur të merren parasysh gjatë vlerësimit të një heqjeje dore të supozuar?
- Shikoni regjistrimin e bërë. Kjo kërkohet për të mbuluar “rrethanat nën të cilat është dhënë heqja dore”. Ju do të prisni që kjo të, për shembull, të konfirmojë se personit i është dhënë Dokumenti i të Drejtave dhe një mundësi për ta konsideruar atë; për të trajtuar mënyrën se si janë marrë parasysh cenueshmëritë specifike të të akuzuarit (p.sh. nëse është kryer ekzaminimi mjekësor ose nëse është kërkuar ndihma e një pale të tretë).
- Merrni versionin e ngjarjeve nga klienti juaj. Kjo pjesë e provave do të jetë e rëndësishme për qëllimet e kundërshtimit të vlefshmërisë së heqjes dorë që është regjistruar. Konstatoni se kush ka thënë dhe çfarë, në çfarë konteksti, sa prej kësaj është regjistruar etj.

2 Apeli i heqjes dorë nga përfaqësimi

a. Në cilin rast duhet ngritur çështja

Siç u përmend më lart, argumenti thelbësor është se, për shkak se dorëheqja është e pavlefshme, mungesa e një avokati është në fakt shkelje e nenit 3 të Direktivës, kështu që dëshmitë duhet të trajtohen në përputhje me nenin 12/sistemi i mjeteve juridike kombëtare. Prandaj, kjo është një çështje që ju duhet ta ngrini para gjykatës përkatëse: në procedurë paraprake, ose në gjykatë, nëse aty janë adresuar shkeljet procedurale. Të njëjtat argumente do të shfaqeshin në mënyrë të barabartë në çdo ankesë të bazuar në Direktivë nëse forumi përkatës i instancës së parë merr një qasje të papërshtatshme për vlerësimin e heqjes dorë.

- ➔ Ngrini çështjet tuaja në të njëjtin instancë ku normalisht do të argumentonit se mungesa e një avokati e prish aktin procedural në fjalë dhe dëshmitë e marra, kudo që të jetë. Trajtimi juridik që kërkoni ju është i njëjtë.

b. Argumentet që duhen bërë

Argumentet, sipas pikëpamjes sonë, duhet të jenë të dyfishta: ato duhet të theksojnë çdo dështim sa i përket pajtueshmërisë me masat mbrojtëse të përcaktuara në Direktivë (dështimi për të siguruar informata të plota, për të marrë në konsideratë dobësitë etj.); dhe ato duhet të jenë bazuara në regjistrë alternativ të vetë klientit. Këto janë argumente faktike (bazuar në rishikimin e fakteve si më sipër), por ka disa pika të përgjithshme ligjore:

→ Argumentoni:

- GJEDNJ tashmë e ka bërë të qartë se e drejta për avokat është një “shembull primar” i një të drejte procedurale që kërkon mbrojtjen e standardit të dorëheqjes me dijeni dhe në mënyrë inteligjente, për shkak të rolit të saj si një e drejtë fillestare (*shih Pishchalnikov v. Russia*).
- Direktiva e të Drejtës për Informacion vendosi një masë mbrojtëse kyçe rreth dorëheqjes duke kërkuar dhënien e informatave mbi të drejtat, në formën e Dokumentit të të Drejtave nëse personi është i privuar nga liria. Paralelisht, neni 9(2) i Direktivës përcakton që heqja dorë nga e drejta për avokat nuk mund të jetë e vlefshme nëse nuk jepet informacion paraprak. Nga kjo, rrjedh në mënyrë logjike se dështimi për të qenë në pajtueshmëri me Direktivën mbi të Drejtën për Informacion (në veçanti sigurimin e një Dokumenti të të Drejtave) e bën të pavlefshme heqjen dorë nga e drejta për përfaqësim me avokat. Direktiva e të Drejtës për Informacion konfirmon që Dokumenti i të Drejtave duhet të përkthehet në përputhje me Direktivën e Interpretimit dhe Përkthimit, kështu që dhënia e informacionit në gjuhën e të dyshuarit duhet të shihet si parakusht për një heqje dorë të vlefshme.
- Edhe nëse jepet informacioni, ai duhet të jetë “i qartë dhe i mjaftueshëm” sipas nenit 9(2) dhe duhet të mbulojë përmbajtjen e të drejtës dhe pasojat e heqjes dorë nga ajo. Nuk mjafton vetëm njoftimi i personit se ka të drejtën për avokat.
- Neni 9(2), lexuar me Deklamimin 39, i referohet një regjistri të individualizuar të rrethanave të heqjes dorë duke marrë parasysh situatën personale të të dyshuarit. Dispozita synon të vendosë gjykatën në një pozitë ku gjykata bindet se heqja dorë është bërë në mënyrë të vlefshme në rastin konkret. Dështimi për t'i kushtuar vëmendje rrethanave specifike (p.sh. se i dyshuari e kupton se përballlet me një dënim potencialisht të gjatë) paraqet dyshim për vlefshmërinë e dorëheqjes.
- Nëse gjykata nuk mund të bindet se dorëheqja është e vlefshme në rastin konkret, mungesa e një avokati duhet të trajtohet si shkelje e nenit 3 dhe, në përputhje me rrethanat, mjeteve juridike të zbatuara në pajtim me nenin 12 të Direktivës.

c. Çështja e të dhënave të padiskutueshme të policisë

Anëtarët e LEAP dhe pjesëmarrësit në trajnimet e Fair Trials (veçanërisht nga Franca dhe Luksemburgu) shpesh kanë vënë në dukje çështjen e të dhënave të policisë që trajtohen si përfundimtare ose të padiskutueshme: nëse procesverbali thotë se është hequr dorë nga e drejta, nuk mund të dëshmohet e kundërta.

Struktura e nenit 9 tregon nevojën për një regjistër të individualizuar të rrethanave të heqjes dorë, e cila mund të shfrytëzohet vetëm për të bindur gjykatën se dorëheqja është e vlefshme. Rregullat procedurale që parandalojnë thirrjen e dëshmime kundërshtuese - edhe nëse i dyshuari jep një përshkrim të detajuar dhe të besueshëm - janë problematik. Ne besojmë se praktika gjyqësore e “efektivitetit” e GJDBE mund të jetë e rëndësishme. Një shembull udhëzues është Opinioni i Avokatit të Përgjithshëm Sharpston në Rastin C-187/10 *Unal*:⁴⁰

Rasti C-187/10 Unal kishte të bënte me ushtrimin nga një shtetas turk të disa të drejtave që rrjedhin nga një marrëveshje BE-Turqi e cila është pjesë e së Drejtës së BE. Leje-qëndrimi i tij u revokua në mënyrë retroaktive mbi bazën se ai u gjet, në bazë të të dhënave lokale të popullsisë, që nuk ishte duke jetuar me personin e përmendur në lejen e tij kur kërkoi vazhdimin e lejes. Përpjekjet e tij për të demonstruar se ai ende jetonte me personin në kohën përkatëse (duke përfshirë një letër nga vetë personi) u refuzuan, pasi të dhënat u konsideruan përfundimtare. Çështja thelbësore para gjykatës ishte se a mund të tërhiqej leja në mënyrë retroaktive, por Avokati i Përgjithshëm vuri në dukje se çështja e vlerësua në bazë të parimeve të ekuivalencës dhe efektivitetit, duke vënë në dukje si më poshtë [këto janë deklaratat standarde]: ‘i mbetet sistemi ligjor të brendshëm të secilit Shtet Anëtar që të përcaktojë rregullat e hollësishme procedurale që rregullojnë veprimet për mbrojtjen e [të drejtave që rrjedhin nga e Drejta e BE]. Shtetet Anëtare, megjithatë, janë përgjegjëse për të siguruar që këto të drejta janë të mbrojtura në mënyrë efektive në secilin rast. Rregullat e hollësishme procedurale që rregullojnë këto veprime (...) nuk duhet të bëjnë praktikisht të pamundur ose tepër të vështirë ushtrimin e të drejtave të dhëna nga e Drejta e BE’. Ju la gjykatës kombëtare të përcaktonte nëse rregullat që u zbatuan e bënë praktikisht të pamundur për z. Unal që të dëshmonte se ai kishte jetuar aty ku thoshte ai.

Më sipër kemi një shembull se si parimi i efektivitetit mund të shfrytëzohet nga rregullat që e bëjnë të pamundur që një person të paraqesë dëshmitë e nevojshme për të thirrur të drejtat e tyre nga e drejta e BE. Kjo është një çështje faktike për çdo rast në mënyrë të ndarë, mbi atë nëse rregulli kombëtar mund të ketë një ndikim të tillë, por është qartë se një qasje e ngjashme mund të zbatohet edhe këtu. Nëse është praktikisht e pamundur - meqenëse asnjë dëshmi, sado e besueshme, nuk mund të kundërshtojë protokollin e policisë - personi mund të privohet nga një mundësi për apelim. Argumentimi që mund të bëhet për këtë qëllim:

➔ Argumentoni: Një rregull i së Drejtës Kombëtare, që në fakt e bën protokollin/procesverbalin e policisë përfundimtar dhe parandalon ofrimin e çfarëdo dëshmie të kundërt, duhet të konsiderohet si i papajtueshëm me parimin e efektivitetit nëse e njëjta e bënë praktikisht të pamundur ushtrimin e së drejtës të parashikuar nga neni 3 i Direktivës. Një rregull i tillë duhet të interpretohet në atë mënyrë që t'i mundësojë personit në mënyrë të vlefshme të kundërshtojë heqjen dorë. Nëse nuk mund të interpretohet në këtë mënyrë, duhet të mënjanohet.

III – DEROGIMET

A. ÇËSHTJA

A ka rrethana në të cilat një person, edhe pse dëshiron të ndihmohet nga një avokat, mund të

⁴⁰ Rasti C-187/10 *Unal* [ECLI:EU:C:2011:623](https://eur-lex.europa.eu/eli/cj/oj/2011/623).

merret në pyetje pa pranin e avokatit? Kjo është një çështje e drejtpërdrejtë, por përgjigja në Direktivë thotë se ka rrethana shumë të kufizuara në të cilat kjo mund të ndodhë.

Kjo nuk është aktualisht një çështje e cila ka ngritur shqetësime të mëdha brenda LEAP, përveç në disa juridiksioneve specifike (Spanjë dhe Mbretëri e Bashkuar), por duket veçanërisht e rëndësishme në vazhden e kërcënimeve aktuale me të cilat ballafaqohet Evropa, të cilat mund të të çojnë më së paku në përdorimin e rritur të përjashtimeve ekzistuese në të drejtën kombëtare ose potencialisht, krijimin e mundësive të këtij lloji.

Çështja është shumë e thjeshtë: është mohuar qasja në avokat, që do të thotë që mbrojtja kryesore kundër vetë-inkriminimit është hequr, por këtë herë ekziston një bazë ligjore për të. Çështja kryesore është kur mund të bëhet kjo, dhe çfarë përfitimi mund të nxirret nga dëshmitë e marra në mungesë të avokatit.

B. BAZA E KEDNJ

1. Parimi bazë dhe debati

Aktualisht nuk ka praktikë të mjaftueshme gjyqësore për tu mbështetur në të sa i përket kësaj çështjeje. Deklarata kryesore në *Salduz* përfshin tekstin shtesë (të hequr më parë) lidhur me përjashtimet e mundshme. Në mënyrë të plotë, thotë:

*Neni 6 § 1 kërkon që, si rregull, qasja në përfaqësim me avokat duhet të sigurohet që në fillim të marrjes në pyetje të një të dyshuari nga policia, **përveç nëse tregohet në vazhden e rrethanave të veçanta të secilit rast se ka arsye bindëse për të kufizuar këtë të drejtë**. Edhe nëse arsyet bindëse mund të justifikojnë përjashtimisht mohimin e qasjes në përfaqësim me avokat, kufizimi i tillë - pavarësisht nga justifikimi - nuk duhet të paragjykojë padrejtësisht të drejtat e të akuzuarit sipas nenit 6 (...) Të drejtat e mbrojtjes, **në parim**, do të paragjykojnë në mënyrë të pavarueshme kur deklaratat inkriminuese të bëra gjatë marrjes në pyetje nga policia, pa qasje në përfaqësim me avokat, përdoren për një dënim.*

Deklarata haptas pranon se mund të ketë situata në të cilat qasja në përfaqësim me avokat mund të refuzohet në mënyrë të vlefshme. Megjithatë, ka debat (ende i pazgjidhur) për shprehjen 'në parim'. A do të thotë që rregulli i nënshtrohet një përjashtimi, ku dëshmitë e marra në mungesë të justifikuar të një avokati mund të përdoren në mënyrë të vlefshme për dënim? Apo do të thotë se si çështje e parimit, deklaratat e marra në mungesë të një avokati nuk mund të përdoren për dënim?

2. Rasti i Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar

Ka pasur vetëm një rast deri më sot, në të cilin GJEDNJ ka gjetur 'arsye bindëse' për kufizimin e të drejtës për të ekzistuar dhe ka konsideruar se me praninë e masave mbrojtëse shoqëruese ishte e lejuar që deklaratat inkriminuese të bëra nga të dyshuarit, në mungesë të një avokati, të përdoren për një dënim pa shkelur nenin 6 të KEDNJ.

Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar ka të bëjë me zbatimin e një skeme statutore në Mbretërinë e Bashkuar e cila u jep autoriteteve të policisë kompetenca për të kryer një "intervistë sigurie", që është, marrja në pyetje në mungesë të avokatit e cila justifikohet nga rreziqet urgjente për publikun. Si pasojë e bombardimeve të tentuara në Londër, policia i përdori këto kompetenca për të marrë në pyetje disa të dyshuar për të përcaktuar nëse ka bomba të tjera të pashpërthyer të fshehura në sistemin nëntokësor të metrosë. Të dyshuarit thanë gënjeshtër për të mashtruar policinë. Kur të dyshuarit më vonë pohuan se nuk kanë pasur për qëllim të shpërthenin bombat e tyre, u theksua se nëse kjo do të kishte qenë e vërtetë, ata do ta kishin përmendur këtë fakt në kohën kur u morën në pyetje. Pretendohet se përdorimi i deklaratave të tyre të dhëna në mungesë të avokatëve shkel nenin 6. Dhoma konkludoi se në fakt kishin ekzistuar 'arsye bindëse' për të kufizuar të drejtën. Më tej, konstatoi se pranimi i dëshmitë nuk çoi në shkelje të nenit 6, pasi sistemi ishte rregulluar me kujdes; dëshmia ishte marrë në rrethana të drejta; kishte pasur masa mbrojtëse të mjaftueshme procedurale duke përfshirë edhe orientimet që i janë dhënë jurisë; dhe kishte dëshmi të tjera për të mbështetur gjetjen e fajtorit.

Në kohën e shkrimit, *Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar* është përpara Dhomës së Madhe të GJEDNJ. Fair Trials ndërhyne në këtë rast për të bërë argumente të përgjithshme në përputhje me ato të dhëna këtu. Sidoqoftë, do të theksonim se, pavarësisht se cili është konstatimi nga GJEDNJ, nuk do të thotë se Direktiva nuk mund të sigurojë mbrojtje më të madhe sesa KEDNJ.

C. DISPOZITAT PËRKATËSE TË DIREKTIVËS

Çështje të ngjashme të hapura linden sipas Direktivës: është e qartë se kjo e fundit lejon vazhdimin e marrjes në pyetje në mungesë të një avokati, por lë hapur çështjen nëse dëshmitë e marra në rrethana të tilla mund të përdoren për dënim. Neni 3(5) dhe 3(6) parashikon:

5. Në rrethana të veçanta dhe vetëm gjatë fazës së procedurës paraprake, Shtetet Anëtare mund të derogohen përkohësisht nga zbatimi i pikës "c", paragrafi 2, kur largësia gjeografike e personit të dyshuar ose të akuzuar e bën të pamundur garantimin e të drejtës së mbrojtjesme avokat pa vonesa të arsyeshme pas heqjes së lirisë.

6. Në rrethana të veçanta dhe vetëm gjatë fazës së procedurës paraprake, Shtetet Anëtare mund të derogohen përkohësisht nga zbatimi i të drejtave të parashikuara në paragrafin 3 deri në masën e justifikuar nga rrethanat e veçanta të çështjes, mbi bazën e një prej arsyeve bindëse si më poshtë:

(a) kur ekziston një nevojë urgjente për të shmangur pasojat e rënda që cenojnë jetën, lirinë ose integritetin fizik të një personi;

(b) kur veprimi i menjëhershëm nga autoritetet hetuese është i domosdoshëm për të parandaluar rrezikimin në thelb të procedurave penale.

Dispozita plotësohet nga neni 8, i titulluar "Kushtet e përgjithshme për zbatimin e derogimeve të përkohshme", që parashikon më tej:

1. Çdo derogim i përkohshëm sipas nenit 3(5) ose (6) ose sipas nenit 5(3) do të

(a) të jetë proporcional dhe të mos shkojë përtej asaj që është e nevojshme;

(b) të jetë rreptësishtë i kufizuar në kohë;

(c) të mos bazohet vetëm në llojin ose shkallën e shkeljes së pretenduar; dhe

(d) të mos paragjykojë paanësinë e përgjithshme të procedurave.

2. Derogimet e përkohshme sipas nenit 3(5) ose (6) mund të autorizohen vetëm sipas vendimeve të arsyetuara të marra rast pas rasti, ose nga një autoritet gjyqësor ose nga një autoritet tjetër kompetent, me kusht që ky vendim të mund të dorëzohet për shqyrtim gjyqësor. Vendimi i autorizuar regjistrohet sipas procedurës së regjistrimit në përputhje me ligjin e Shtetit Anëtar në fjalë.

Deklamimi 30 jep detaje të mëtejshme për derogimin e lejuar në nenin 3(5):

(30) Në raste të largësisë gjeografike të personit të dyshuar ose të akuzuar, si territoret e një kontinenti tjetër ose kur Shteti Anëtar ndërmerr ose merr pjesë në operacione ushtarake jashtë territorit të tij, Shteteve Anëtare u lejohej që të derogojnë përkohësisht të drejtën e personit të dyshuar ose të akuzuar për qasje në avokat pa vonesa të panevojshme pas heqjes së lirisë. Gjatë këtij derogimi të përkohshëm, autoritetet kompetente nuk duhet ta marrin në pyetje personin në fjalë dhe as të kryejnë ndonjë akt hetimor ose për mbledhjen e provave të parashikuara në këtë Direktivë. Kur qasja e menjëhershme në përfaqësimin me avokat nuk është e mundur për shkak të largësisë gjeografike të personit të dyshuar ose të akuzuar, Shtetet Anëtare duhet të marrin masa për komunikim me anë të telefonit ose video konferencës, përveç rasteve kur kjo është e pamundur.

Dhe Deklamimi 31 jep detaje të mëtejshme për derogimin në nenin 3(6):

(31) Shteteve Anëtare duhet t'u lejohej që të derogojnë përkohësisht të drejtën për qasje në përfaqësim me avokat gjatë fazës së procedurës paraprake, kur ekziston nevoja, në raste urgjente, që të shmangen pasoja të rënda që cenojnë jetën, lirinë ose integritetin fizik të një personi. Gjatë një derogimi të përkohshëm për këto arsye, autoriteti kompetent mund të marrë në pyetje personat e dyshuar ose të akuzuar pa praninë e avokatit, me kusht që ata të jenë informuar për të drejtën e tyre për të mos folur dhe të mund ta ushtrojnë këtë të drejtë dhe me kusht që kjo marrje në pyetje të mos cenojë të drejtat e mbrojtjes, duke përfshirë privilegjin kundër vetë-inkriminimit. Marrja në pyetje mund të kryhet vetëm me qëllimin dhe deri në masën që nevojitet për të marrë informacione që janë thelbësore për të shmangur pasojat e rënda që cenojnë jetën, lirinë ose integritetin fizik të një personi. Çdo abuzim me këtë derogim në parim do të cenonte në mënyrë të përvokueshme të drejtat e mbrojtjes.

Gjithashtu duhet kujtuar teksti i nenit 12(2) të Direktivës:

2. Pa cenuar sistemet dhe rregullat e brendshme për pranueshmërinë e dëshmive, Shtetet Anëtare garantojnë se gjatë shqyrtimit të deklaratave të bëra nga personat e dyshuar ose të akuzuar ose të dëshmive të marra në shkelje të së drejtës së tyre për avokat, ose në rastet kur është autorizuar derogimi nga kjo e drejtë në përputhje me nenin 3(6), të respektohen të drejtat e mbrojtjes dhe paanësisë së procedurave.

Këto dispozita i shqyrtojmë në hollësi të mëtejshme në paragrafët e mëposhtëm sipas dy llojeve: derogimi i largësisë gjeografike (neni 3 (5)) dhe derogimi substancial (neni 3 (6)).

D. PËRDORIMI I DIREKTIVËS NË PRAKTIKË

1. Derogimi për shkak të largësisë gjeografike

a. Largësia gjeografike: një prag i lartë

Deklamimi 30 i referohet ‘territoreve të një kontinenti tjetër ose kur Shteti Anëtar ndërmerr ose merr pjesë në operacione ushtarake jashtë territorit të tij’ si shembuj të asaj që nënkuptohet me largësinë gjeografike. Një shembull në të cilin shpesh mbështetet Këshilli i BE është ai i Guajanës Franceze (në Amerikën e Jugut), ndonëse LEAP nuk e pranon plotësisht këtë: atje, ashtu si në Ishujt Falkland, është e mundur që të ketë sisteme për të siguruar qasje në përfaqësim me avokat. Më udhëzuese janë rastet në të cilat GJEDNJ ka qenë e gatshme të pranojë vonesat në sjelljen e personave të arrestuar para një gjyqtari kur ata janë arrestuar në det të hapur gjatë operacioneve kundër piraterisë.⁴¹ Arrestimet në platformat e naftës në të cilat shtrihet juridiksioni i Shtetit Anëtar mund të jenë një shembull tjetër. Në thelb kjo duhet parë si një derogim vërtet i jashtëzakonshëm. Në veçanti, askush nuk mund të mbështetet në vonimin e qasjes në avokat kur arrestimi ndodh në një zonë rurale me më pak avokatë.

b. Derogimi në aspekt të kohës, jo të drejtës substanciale

Në rastet e jashtëzakonshme që zbatohet largësia gjeografike, neni 3(5) ofron një bazë për derogimin vetëm sa i përket kohës kur i sigurohet qasja në avokat; nuk lejon derogimin nga përmbajtja substanciale e së drejtës, d.m.th. e drejta e personit për të pasur avokatin e tij gjatë marrjes në pyetje, konsultime private etj. Siç njihet qartë në Deklamimin 30, nuk është e lejueshme të merret në pyetje një person në rastet ku qasja në avokat është vonuar në bazë të largësisë gjeografike. Nëse marrja në pyetje kryhet në atë kontekst, do të ketë shkelje të nenit 3 dhe do të duhet të zbatohet një mjet juridik për aplikimin e pajisjes bazë të paraqitur në Pjesën I.

→ Nëse i dyshuari është arrestuar në një zonë të largësisë gjeografike, p.sh. në kontekstin e një operacioni në një kontinent tjetër, kjo vetëm justifikon një vonesë në sigurimin e qasjes në përfaqësim me avokat. Nuk justifikon marrjen në pyetje pa një avokat. Nëse kjo ndodh, kjo përbën një shkelje të nenit 3 dhe duhet të ndiqni hapat në Pjesën I.

2. Derogimi substancial

Çështjet e ngritura në rastin *Ibrahim dhe të tjerët* janë më të rëndësishme sipas nenit 3(6). Kjo dispozitë, për dallim, lejon derogimin nga të drejtat në paragrafin 3 në përgjithësi, duke përfshirë, për shembull, të drejtën për një konsultim privat dhe të drejtën që avokati të jetë i pranishëm dhe të marrë pjesë në marrjen në pyetje. Kjo do të thotë që policia mund ta marrë në pyetje të dyshuarin pa pasur qasje në përfaqësim me avokat, duke i krijuar avokatit një sfidë tjetër, atë se a janë bërë deklarata inkriminuese në atë kontekst.

⁴¹ Shih pyetëtorin e GJEDNJ për këtë: http://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Ali_Samatar_Hassan_FRA.pdf

a. Identifikoni kornizën e lejueshme për derogim

Derogimet mbi këtë bazë, në përputhje me nenin 8, duhet t'i nënshtrohen kufizimeve. Në veçanti, ato duhet të kufizohen në kohë dhe nuk duhet të shkojnë përtej asaj që është e nevojshme dhe proporcionale. Si pikënisje, vlen të vendoset, bazuar në të dhënat e disponueshme, nëse një derogim ka tejkaluar kufijtë e arsyeshëm. Për shembull, në rastin *Ibrahim dhe të tjerët*, u argumentua se ndonëse fillimisht mund të ishte justifikuar që të dyshuarit të merren në pyetje pa praninë e avokatëve, përjashtimi i avokatit u bë i palejueshëm pasi avokati në fakt kishte arritur në stacionin e policisë dhe nuk ishte lejuar të shihte klientin si rezultat i zgjedhjes së oficerëve në fjalë. Argumenti është se deklaratat e marra në këtë kontekst nuk mbulohej nga derogimi në asnjë rast dhe kështu duhet të konsiderohen se janë marrë në kundërshtim me nenin 3 dhe kërkojnë një mjet juridik sipas nenit 12.

- ➔ Duke pasur parasysh nenin 8, identifikoni masën në të cilën ka vazhduar pa nevojë marrja në pyetje në mungesë të një avokati.
- A u gjetën informata që u mundësojnë autoriteteve të shmangin çdo rrezik që mund të jetë supozuar para derogimit?
- A është filluar me urgjencë marrja në pyetje pas mbërritjes së një avokati, duke treguar se derogimi është vazhduar për më shumë se sa që është e nevojshme?
- ➔ Deklaratat ose dëshmitë e marra si rezultat i marrjes në pyetje jashtë kornizës të lejueshme të derogimit duhet të trajtohen si të marra në kundërshtim me nenin 3 dhe mjetet juridike që zbatohen në përputhje me nenin 12.

b. Trajtoni informacionin e marrë brenda një derogimi të vlefshëm

Thelbi i çështjes qëndron në dëshmitë e marra gjatë periudhës kur derogimi ishte i vlefshëm. Në *Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, për shembull, ishte pa dyshim një periudhë pas arrestimit, kur ishte e arsyeshme që të merreshin në pyetje të dyshuarit pa avokatë nëse gjendja shikohet në vazhden e nenit 3(6). Një rrezik i menjëhershëm ekzistonte, dhe të dyshuarit u morën në pyetje në atë kohë me qëllim të shmangies së këtij rreziku. Çfarë përfitimi mund të kemi nga deklaratat inkriminuese të bëra në këtë kontekst?

Qëndrimi i Fair Trials është se përgjigjja gjendet në dispozitat e Deklamimit 31, duke parashikuar që marrja në pyetje mund të kryhet vetëm për qëllimin dhe deri në masën e nevojshme për të marrë informacionin që është thelbësor për të shmangur pasojat e rënda që cenojnë jetën, lirinë ose integritetin fizik të një personi. Kjo thekson se *qëllimi* i derogimit nuk është hetues: është parandalues. Kjo është ajo që justifikon marrjen në pyetje pa pasur të pranishëm një avokat. Në kontekstin e procedurës penale kërkohet standardi i procedurës penale dhe kështu mungesa e një avokati do të thotë që deklaratat nuk mund të përdoren për dënim.

Ne sugjerojmë që kjo rrjedh nga formulimi i nenit 12(2). Kjo dispozitë nuk do të duhej të referohej fare në Nenin 3(6) nëse do të ishte e mundur që deklaratat të përdreshin. Do të ishte e mjaftueshme që deklaratat të mos merreshin si shkelje e nenit 3 (pasi që një derogim ishte zbatuar në mënyrë të vlefshme) dhe nuk do të kishte nevojë për mjete juridike. Në vend të kësaj, përkundër vlefshmërisë së derogimit, që do të thotë se nuk ka shkelje të nenit 3 si të tillë, neni 12(2) specifikon se një mjet juridik është i nevojshëm në vlerësimin e deklaratave të bëra nga i akuzuari. Kjo sugjeron që dëshmitë e marra sipas këtij derogimi duhet të trajtohen në të njëjtën mënyrë si dëshmitë e marra në kundërshtim të drejtpërdrejt me nenin 3: nuk mund të përdoren.

Natyrish, këto janë argumentet tona dhe Dhoma e Madhe e GJEDNJ mund të marrë një qasje më të lehtë kur jep gjykim në rastin *Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*. Megjithatë, kjo është ajo që ju inkurajojmë të ndërmerrni:

→ Argumentoni: Neni 3(6) lejon marrjen në pyetje pa një avokat, por vetëm për një qëllim specifik parandalues të lidhur me rreziqet urgjente të dëmit ndaj të tjerëve. Do të thotë mungesa e një avokati nuk do të jetë një shkelje e nenit 3. Megjithatë, siç është e qartë nga neni 12(2), prapë nevojitet ushtrimi i një mjeti juridik në lidhje me dëshmitë e marra në këtë kontekst. Prandaj, në përputhje me qasjen e përgjithshme të diskutuar në Pjesën I, dëshmitë e marra nuk duhet të përdoren për dënim.

IV – LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIMIN

A. NË LIDHJE ME KËTË PJESE

1. Lista kontrolluese për zbatimin

Më poshtë kemi një pyetësor me një seri pyetjesh të cilat, sipas këndvështrimit të LEAP, duhet të mbahen në mend gjatë zbatimit të Direktivës (referencat mund ti gjeni në endnota). Ftohen lexuesit që të rishikojnë ligjin përkatës kombëtar dhe t'iu përgjigjen pyetjeve të paraqitura në kolonën e majtë. Qëllimi është identifikimi i fushave në të cilat ligji aktual ose i propozuar nuk do të përmbushë kërkesat e Direktivës (lexohet me standarde të tjera kyçe ndërkombëtare) në mënyrë që ato të mund të adresohen në fazën legjislative, duke lënë më pak probleme për gjykatat që të merren me pas.

Nëse nuk janë paraqitur propozime legjislative specifike për zbatimin e Direktivës, shqyrtoni ligjin aktual. Nëse propozimet legjislative janë në pritje, ne ju ftojmë që t'i bazoni përgjigjet tuaja në ligj pasi do të ishin të bazuara në propozimet aktuale. Ju lutem të na kontaktoni nëse dëshironi të diskutoni më tutje.

2. Kush dhe çfarë duhet bërë me këtë listë kontrolluese

Listat kontrolluese ofrojnë një kornizë për analizën dhe diskutimin e ligjit kombëtar në vazhden e Direktivës. Nga përgjigjet në këtë pyetësor, mund të identifikojmë çështjet për më shumë detaje. Pyetësori është hartuar për t'u përdorur nga grupe të ndryshme njerëzish, si më poshtë.

a. Anëtarët e LEAP

Anëtarët e LEAP do të ftohen për të plotësuar këtë pyetësor. Për çdo vend, përgjigjet do të rishikohen nga stafi i Fair Trials dhe çështjet kyçe do të identifikohen. Bazuar në këtë analizë, anëtarët e LEAP dhe Fair Trials nga vendet e përzgjedhura do të punojnë së bashku për të filluar diskutime me autoritetet përkatëse kombëtare (ministritë e drejtësisë, komisionet parlamentare etj.).

b. Autoritetet kombëtare

Fair Trials do të dërgojnë këtë pyetësor direkt tek autoritetet përkatëse kombëtare, për t'i njoftuar ato për çështjet që aktualisht janë duke u diskutuar në kuadër të LEAP. Përgjigjet e pranuar do të diskutohen me anëtarët e LEAP nga Shtetet Anëtare përkatëse për të marrë komentet e tyre të mëtejshme.

c. Odat e Avokatëve dhe përdoruesit e tjerë

Dokumenti i tanishëm do të jetë publikisht i disponueshëm në formatin PDF, por versioni në formatin Word do të jetë në dispozicion sipas kërkesës nga Fair Trials nëpërmjet gianluca.cesaro@fairtrials.net. Ne do të mirëpresim pyetësorët nga të gjithë akterët e interesuar, duke përfshirë në veçanti akademikët dhe odat kombëtare / rajonale të avokatëve.

3. Çfarë mund të ofrojë LEAP

Në përputhje me dokumentin e tij, *Towards an EU Defence Rights Movement* (shih [këtu](#)), LEAP do të synojë të sigurojë ndihmë të dobishme për autoritetet zbatuese. Në veçanti, ne mund të ofrojmë njohuri profesionale të standardeve përkatëse dhe një bollëk shembujsh krahasues të ligjit.

B. LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIM (1): PROCEDURAT PENALE

Dispozita(t)	Deklamimi(et)	<ul style="list-style-type: none"> Vëzhgimet / standardet lidhur me KEDNJ, BE ose ndërkombëtare / shembujt krahasues të praktikave të mira dhe të këqija
<ul style="list-style-type: none"> Pyetjet në secilën fushë 		<ul style="list-style-type: none"> <i>Jepni përgjigjet ose komentet tuaja rreth sistemit tuaj në kutinë më poshtë</i> <i>Ju lutemi sigurohuni që përgjigjet tuaja specifikojnë dispozitat përkatëse ligjore etj.</i>
Lënda / fushëveprimi		
Neni 1, 2(1)	12, 13	<ul style="list-style-type: none"> Koncepti i 'procedurave penale' ende nuk është përcaktuar nga GJDBE. Shih praktikën gjyqësore të GJEDNJ në <i>Engel v. Netherlands</i>ⁱ për kriteret se kur zbatohet Neni 6 i KEDNJ. Shih shembuj të procedurave jo-tipike që konsiderohen si kriminale në natyrë, p.sh. <i>Hammerton kundër Mbretërisë së Bashkuar</i>ⁱⁱ. Deklamimi 13 tregon se çështjet e vogla të disiplinës ushtarake dhe kryerja e veprës penale në burg janë jashtë fushëveprimit. Nëse dëshironi, mund të merrni në konsideratë: doganat; mospërfilljen e gjykatës; disiplinën ushtarake; gjykimet në burg; procedurat në lidhje me dënimin që mund të zgjasin dënimet me mbajtje; kontekstet e veçanta p.sh. arrestimet në det, operacionet ushtarake në kontinent tjetër; tribunalet ad-hoc të themeluara për ngjarje të mëdha sportive etj.
<ul style="list-style-type: none"> Rishikimi i procedurave kombëtare - çfarë duhet të konsiderohet si 'procedura penale'? 		<ul style="list-style-type: none"> <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i>
Neni 2(1) Neni 2(3)	21	<ul style="list-style-type: none"> Direktiva zbatohet për 'personat e dyshuar apo të akuzuar', e cila qartazi ka për qëllim të jetë një përkufizim i gjerë që mbulon të gjithë personat. Zbatohet 'pavarësisht nëse ata janë të privuar nga liria'. Shih praktikën gjyqësore të GJEDNJ lidhur me konceptin e të qenit 'i akuzuar', ku do të zbatohet neni 6 i KEDNJ; personi akuzohet që nga momenti kur ka dëshmi se kanë kryer një vepër penale. Direktiva zbatohet nga koha kur të dyshuarve apo të akuzuarve 'u bëhet e ditur' se dyshohet se ata kanë kryer një vepër penale. Gjithashtu zbatohet për personat që bëhen të dyshuar ose të akuzuar. Supozohet se një person kundër të cilit ka dëshmi do të ketë dobi nga Direktiva. Direktiva pastaj zbatohet deri në përfundimin e procedurave thelbësore, duke përfshirë ankesat para gjykatave më të larta. Është e qartë se përfshin zgjidhjen e çështjeve të dënimit.

<ul style="list-style-type: none"> • A kanë të gjithë personat e dyshuar dhe të akuzuar të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat (të ndaluar ose jo) në të gjitha kontekstet e mësipërme? • A ka procedura në ligjin tuaj kombëtar, ku një person mund të merret në pyetje, kur ka dëshmi kundër tyre, por nuk ka të drejtë për një avokat? • A sigurohet qasja në avokat gjatë gjithë procesit, deri në zgjidhjen e të gjitha ankesave? 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Identifikoni fushat specifike ku mungon asistenca</i> 	
<p>Neni 2(4)</p>	<p>16, 17, 18</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nëse kundërvajtjet (që nuk përfshijnë sanksione të mbajtjes), të cilat i nënshtrohen apelimit para një gjykate, trajtohen jashtë gjykatës, Direktiva zbatohet vetëm për procedurat para gjykatës. • Shih Rastin C-216/14 <i>Covaci</i>ⁱⁱⁱ (që tregon se garancitë sipas Direktivës së të Drejtës për Informacion duhet të zbatohen me qëllim të paraqitjes së apelimit; sipas analogjisë, qasja në përfaqësim me avokat duhet të sigurohet në mënyrë që të mundësohet parashtrimi i apelimit në rend të parë, dhe jo vetëm para gjykatës sapo të parashtrohet apelimi). • Shih Opinionin e Avokatit të Përgjithshëm Sharpston në Rastin C-60/12 <i>Baláž</i>,^{iv} që tregon se çdo gjykatë që zotëron një juridiksion penal (për shkak se është forumi i këtyre ankesave) duhet të respektojë standardet e vendosura nga Direktiva e Udhërrëfyesit në procedurat e saj.
<ul style="list-style-type: none"> • A është juridiksioni juaj ai në të cilin kundërvajtjet mund të trajtohen me anë të gjobave etj. të apeluara para një gjykate? • A ekziston një sistem funksional që siguron qasje në avokat për të mundësuar që personi të sjellë apelimin para gjykatës? 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Identifikoni llojet specifike të procedurave dhe identifikoni gjykatat në të cilat parashtrohen apelimet</i> 	

Qasja në përfaqësim me avokat		
Neni 3(1)	19	<ul style="list-style-type: none"> Kjo dispozitë krijon një të drejtë të përgjithshme për qasje në avokat në procedurat penale (brenda fushëveprimit të Nenit 2)
<ul style="list-style-type: none"> A ekziston një e drejtë e zbatueshme për qasje në avokat në të gjitha procedurat që konsideroni se janë procedura penale? 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Ju lutem citoni dispozitat përkatëse ligjore</i>
Neni 3(2)		<ul style="list-style-type: none"> Direktiva kërkon që të dyshuarit ose të akuzuarit të kenë qasje në avokat pa vonesa të panevojshme. Në çdo rast, qasja në përfaqësim me avokat duhet të jetë në dispozicion nga pikat e mëposhtme në kohë, varësisht cila është më e hershme: (a) para se të merret në pyetje; (b) pas kryerjes së akteve hetimore; (c) pa vonesa të panevojshme për heqjen e lirisë; dhe (d) në kohën e duhur para se të paraqiten para një gjykate para së cilës janë thirrur.
<ul style="list-style-type: none"> Shikoni fazat e ndryshme: a jeni të kënaqur që, kurdo që ndodh njëra nga këto, i dyshuari ka të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat? A funksionojnë sistemet e ndihmës juridike në atë mënyrë që të lehtësojnë qasjen në përfaqësim me avokat në çdo kohë? 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i>
Neni 3(3)(a) Neni 4	22, 23, 33	<ul style="list-style-type: none"> Direktiva kërkon që i dyshuari të ketë një mundësi për t'u takuar privatisht dhe për të komunikuar me avokatin që i përfaqëson ata, duke përfshirë periudhën para marrjes në pyetje Shih rastin e GJEDNJ A.T. v. <i>Luxembourg</i>^v duke e bërë të qartë se duhet të ketë një mundësi për një takim të tillë përpara marrjes në pyetje nga një gjykatës hetues, pas një marrjeje në pyetje fillestare të policisë Theksi mbi 'privatësinë' duhet të lexohet në vazhden e nenit 4 të Direktivës, i cili vendos një detyrim të pakualifikuar të konfidencialitetit. Deklamimi 33 përfshin komente të gjera rreth aftësisë së Shteteve Anëtare për të marrë masa të caktuara për të mbrojtur sigurinë; megjithatë, Neni 4 është një standard absolut dhe duhet të mbizotërojë.
<ul style="list-style-type: none"> A ka mundësi që klienti të takohet privatisht me avokatin e tij para 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Ju lutemi të përfshini referencat në ligjin përkatës kombëtar, duke identifikuar boshllëqet nëse është e nevojshme</i>

<p>marrjes në pyetje përpara të gjitha autoriteteve përkatëse?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A ruhet konfidencialiteti i këtyre takimeve dhe komunikimeve? 		
<p>Neni 3(3)(b)</p>	<p>20</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiva kërkon që të dyshuarit ose të akuzuarit të kenë të drejtën që avokati i tyre të jetë i pranishëm gjatë marrjes në pyetje, siç është vendosur mirë në praktikën gjyqësore të GJEDNJ (p.sh. <i>Navone dhe të tjerët kundër Monaco</i>^{vi}). • Deklamimi 20 tregon se marrja në pyetje nuk përfshin marrjen në pyetje paraprake për qëllime të verifikimit të identitetit të një personi, etj., duke përmendur si shembull kontrollet në rrugë. • Por shih rastin e GJEDNJ <i>Zaichenko v. Ruisë</i>:^{vii} Neni 6 i KEDNJ do të shkelet nëse marrja në pyetje e tillë (në atë rast, në një kontroll në rrugë) kryhet kur tashmë ka dëshmi kundër një personi (nëse deklaratat e tyre janë përdorur). • Direktiva specifikon se ekziston e drejta për pjesëmarrje efektive të avokatit në marrjen në pyetje. Megjithëse kjo duhet të jetë në përputhje me procedurat në ligjin kombëtar, këto duhet të respektojnë thelbin e së drejtës në fjalë.
<ul style="list-style-type: none"> • A kanë të dyshuarit të drejtë që avokati i tyre të jetë i pranishëm dhe të marrë pjesë në marrjen në pyetje? • Cilat kufizime janë parashikuar në rolin e avokatit? • Si ndikojnë këto në aftësinë e avokatit për të ndihmuar të dyshuarin në ushtrimin e të drejtave të tij? 		<ul style="list-style-type: none"> - Jepni përgjigjen tuaj këtu - Ju lutemi përfshini referenca në ligjin ose politikën përkatëse kombëtare, duke identifikuar ndonjë çështje specifike
<p>Neni 3(3)(c)</p>	<p>26</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiva kërkon që i dyshuari të ketë të drejtën që avokati të jetë i pranishëm në aktet hetimore, të përcaktuara në nenin 3(3)(c), duke përfshirë paradat e identifikimit; konfrontimet; dhe rikonstruktivitetet e vendit të ngjarjes, nëse njëra prej tyre është më e hershme. • Lista e mësipërme shprehet si 'minimumi'. Situatat e tjera mund të kërkojnë qasje në përfaqësim me avokat, ku ato mund të ndikojnë ndjeshëm në mbrojtje, p.sh. udhëzimi i ekspertëve për të analizuar vëllimin e madh të të dhënave.
<ul style="list-style-type: none"> • A kanë të dyshuarit të drejtë për qasje në përfaqësim me avokat 		<ul style="list-style-type: none"> - Jepni përgjigjen tuaj këtu

<p>në secilin prej akteve të specifikuara më sipër?</p> <ul style="list-style-type: none"> • A i mbulojnë marrëveshjet për ndihmë juridike këto lloj intervenimesh nga avokati? 		
<p>Neni 3(4)</p>	<p>27</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Shtetet Anëtare duhet të vënë në dispozicion informacione të përgjithshme për të lehtësuar ushtrimin e së drejtës për qasje në përfaqësim me avokat. • Neni 3(4) dhe Deklamimi 27 bëjnë thirrje për përpjekje të veçanta për të ndihmuar ata që janë të privuar nga liria. • Kjo kërkesë duhet të lexohet së bashku me kërkesën për një Dokument të të Drejtave sipas Direktivës të së Drejtës për Informacion. • Shihni punën e 'Grupit Iniciativë' (një grup avokatësh polakë të kryesuar nga anëtarë polakë të LEAP) i cili ka kërkuar të sigurojë informacion më të mirë për të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat në stacionet policore polake. ^{viii}
<ul style="list-style-type: none"> • A ka informata të mjaftueshme në dispozicion në stacionet e policisë dhe në vendet e tjera të ndalimit për të lehtësuar ushtrimin e së drejtës? • Si ndërveprojnë këto informata me Dokumentin e të Drejtave që u ofrohet të dyshuarve? 		<p>- <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i></p>
Dorëheqja nga përfaqësimi		
<p>Neni 9</p>	<p>14, 39, 40</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mund të hiqet dorë nga të drejtat e përcaktuara në Direktivë. • Shih praktikën gjyqësore të GJEDNJ si <i>Pishchalnikov v. Rusisë</i>^{ix} dhe <i>Zachar dhe Cierny kundër Sllovakisë</i>^x dhe shembujt e faktorëve përkatës në lidhje me vlefshmërinë e heqjes dorë, siç u diskutua më herët në këtë Udhëzues. • Sigurimi i informacionit 'të qartë dhe të mjaftueshëm' në lidhje me përmbajtjen e të drejtës dhe pasojat e dorëheqjes është një parakusht që heqja dorë të konsiderohet si e vlefshme. • Kjo kërkesë duhet të lexohet së bashku me kërkesën e Dokumentit të të Drejtave në Direktivën e të Drejtës për Informacion. Në lidhje me këtë, shih gjithashtu Udhëzuesin për LEAP në Direktivën e të Drejtës për Informacion.

		<ul style="list-style-type: none">• Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet situatës së atyre që janë të cenueshëm. Shih paragrafin 11 të rekomandimit
--	--	---

		<p>të Komisionit për të dyshuarit e cenueshëm dhe Direktivën e ardhshme për masat mbrojtëse për fëmijët e dyshuar ose të akuzuar në procedurën penale,^{xi} e cila gjithashtu përfshin kërkesat për ofrimin e informacionit për fëmijët.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procedurat e regjistrimit duhet të sigurojnë që rrethanat e dorëheqjes regjistrohen. • Rregullat e dëshmive nuk duhet ta bëjnë praktikisht të pamundur ngritjen e një çështje sa i përket vlefshmërisë së dorëheqjes (shih komentet më herët në këtë Udhëzues).
<ul style="list-style-type: none"> • A ka aktualisht informacione të qarta dhe të mjaftueshme në Dokumentin e të Drejtave, në mënyrë që të mundësohet marrja e një vendimi me dijeni dhe në mënyrë inteligjente për heqjen dorë? • Si identifikohen dhe adresohen cenushmëritë e veçanta (p.sh., aftësia e kufizuar, intoksikimi, problemet gjuhësore)? • Cilat procedura të regjistrimit ekzistojnë dhe a reflektojnë ato rrethana të veçanta të heqjes dorë? • A ka mundësi efektive për të apeluar më vonë vlefshmërinë e heqjes dorë në gjykata? 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Ju lutemi specifikoni dispozitat përkatëse ligjore kombëtare</i>
Derogimet		
<p>Neni 3(5) Neni 8</p>	<p>30</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Në rastet e largësisë gjeografike, një derogim është i mundur vetëm nga koha e qasjes në përfaqësim me avokat. • Shih, sa i përket analogjisë, rastet e GJEDNJ në lidhje me sjelljen e vonuar të personave të arrestuar në det pranë një autoriteti gjyqësor: rrethanat mund të shërbejnë vetëm për të justifikuar vonesat, jo kufizimet aktuale për të drejtat.^{xii}

<ul style="list-style-type: none"> • A ka Shteti juaj Anëtar territore në kontinente tjera apo nevojë për derogime gjeografike, (p.sh. veprimet e BE kundër piraterisë / kontrabandës?) • A lejohen vonesat në qasjen në përfaqësim me avokati? A lejohen kufizimet e tjera? 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i>
<p>Neni 3(6) Neni 8</p> <p>31, 32</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiva lejon derogimin nga aspekti thelbësor i nenit 3 (qasja në një takim privat para marrjes në pyetje, prezenca e avokatit gjatë marrjes në pyetje etj.) në raste urgjente kur (a) ka nevojë urgjente për të shmangur pasoja serioze negative për personat e tjerë dhe (b) është i nevojshëm veprimi i menjëhershëm për të parandaluar rrezikshmërinë në procedurat penale. • Në përputhje me nenin 8, këto derogime duhet të kufizohen rreptësisht në kohë, nuk duhet të shkojnë përtej asaj që është e nevojshme dhe nuk duhet të paragjykojnë padrejtësisht të drejtat e mbrojtjes. • Çështja është aktualisht në shqyrtim në rastin e <i>Ibrahim dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar</i>, e cila ndodhet para Dhomës së Madhe të GJEDNJ. Shih ndërhyrjen e Fair Trials në atë rast, të përmendur në Pjesën III të këtij Udhëzuesi. • Në Deklamime thuhet se marrja në pyetje gjatë derogimit mund të kryhet për qëllimin e vetëm dhe në masën e nevojshme për të marrë informacionin që është thelbësor për një nga dy arsyetimet e mësipërme. • Sipas opinionit të Fair Trials, çdo informacion i marrë nuk duhet të përdoret në procedurat thelbësore penale (shih më tej për mjetet juridike më poshtë).
<ul style="list-style-type: none"> • A ekzistojnë derogime nga të drejtat e përcaktuara në nenin 3 të Direktivës? Bazuar në çfarë? • Cila procedure e marrjes në pyetje është e lejueshme gjatë mungesës së avokatit? 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Ju lutemi specifikoni dispozitat përkatëse ligjore kombëtare</i>

Konfidencialiteti		
Neni 4	33, 34	<ul style="list-style-type: none"> Një e drejtë absolute ndaj konfidencialitetit zbatohet në lidhje me komunikimin mes avokatit-klientit në ushtrimin e të drejtave të dhëna nga Direktiva. Shih <i>Michaud v. France</i> dhe përjashtimet në legjislacionin përkatës të BE për pastrimin e parave etj.: këshillimi në kontekstin e procedurave penale përjashtohet qartë. Vendet e takimit në stacionet e policisë, etj. duhet të jenë të lira nga çdo mbikëqyrje. Nga natyra absolute e kësaj mbrojtje rrjedh se çdo informacion, sidoqoftë i marrë, që duhet të mbrohet me këtë konfidencialitet, nuk duhet të jetë i pranueshëm si dëshmi.
<ul style="list-style-type: none"> A është konfidencialiteti klient-avokat në të gjitha kontekstet e mbuluara nga Direktiva (në veçanti takimet private para marrjes në pyetje) i mbrojtur - (a) në ligj? (b) në praktikë? 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i>
Mjetet juridike		
Neni 12	49, 50	<ul style="list-style-type: none"> Neni 12(1) përsërit detyrimin e përgjithshëm të Shteteve Anëtare për të mbrojtur të drejtat e të Drejtës së BE në mënyrë efektive. Neni 12(2) (siç konfirmohet nga Deklamimi 50) i referohet parimit në <i>Salduz v. Turkey</i>, sipas të cilit të drejtat e mbrojtjes në parim do të paragjykohen në mënyrë të përvokueshme kur deklaratat inkriminuese të bëra në mungesë të një avokati përdoren për dënim. Shih më tutje praktikën gjyqësore të GJEDNJ të diskutuar në Pjesën I të këtij Udhëzuesi. Deklaratat e marra si rezultat i shkeljes së nenit 3 / ku nuk jepet një dorëheqje e vlefshme / kur një derogim zbatohet sipas nenit 3 nuk duhet të përdoren për një dënim në asnjë mënyrë, drejtpërdrejt ose tërthorazi. Fruti i pemës së helmuar duhet të trajtohet në të njëjtën mënyrë.
<ul style="list-style-type: none"> Çfarë sistemi i mjeteve juridike zbatohet në Shtetin tuaj Anëtarë? Sipas ligjit apo praktikës, a munden deklaratat inkriminuese, të marra në mungesë të një 		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> - <i>Ju lutemi identifikoni dispozitat përkatëse të ligjit kombëtar dhe përshkruani qasjen e gjykatave</i>

<p>avokati, të përdoren për dënim apo për akte të mëvonshme procedurale?</p>	
--	--

<ul style="list-style-type: none"> A shtrihen mjetet juridike kombëtare deri në “frutin e pemës së helmuar” (dëshmitë e papranueshme në gjykatë) siç përcaktohet në Pjesën I të këtij Udhëzuesi? 		
Të tjera		
Neni 5 Neni 6	35 36	<ul style="list-style-type: none"> Neni 5 vendos të drejtën për të informuar një person të tretë për privimin e lirisë pa vonesa të panevojshme. Duhet pasur parasysh nevojat specifike të fëmijëve / të dyshuarve të cenusshëm (shih tekstet e përmendura më sipër). Derogimet janë në dispozicion sipas nenit 5(3) për arsye të ngjashme me ato që zbatohen sipas nenit 3(6). Neni 6 vendos të drejtën për të komunikuar me një person të tretë përderisa personi është i privuar nga liria. Kufizimet në nenin 6(2) duket se ndjekin logjikën e ngjashme si neni 5(2) (shih Deklamimin 36).
<ul style="list-style-type: none"> A është i lejuar ndalimi i komunikimit në juridiksionin tuaj? Në çfarë rrethanash, dhe duke iu nënshtruar cilave masa mbrojtëse? 		<p><i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i></p>
Neni 7	37	<ul style="list-style-type: none"> E drejta për ndihmë konsullore, përderisa personi është i privuar nga liria, mbrohet nga Neni 7. Shih gjithashtu Konventën e Vjenës për Marrëdhëniet Konsullore të vitit 1963 (shih Deklamimin 37). Kjo nuk ndikon në detyrimet e shteteve të treta për të siguruar qasje konsullore për shtetasit e BE të arrestuar jashtë vendit. Personat me më shumë se një shtetësi mund të zgjedhin se cilën ndihmë konsullore dëshirojnë të marrin.
<ul style="list-style-type: none"> A është e mundshme për jo-shtetasit të marrin ndihmë konsullore menjëherë në të gjitha vendet? 		<p><i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i></p>

C. LISTA KONTROLLUESE PËR ZBATIM (2): PROCEDURAT E UAE (Urdhër Arrest Evropian)

Dispozita(t)	Deklamimi(et)	<ul style="list-style-type: none"> Vëzhgimet / standardet lidhur me KEDNJ, BE ose ndërkombëtare / shembujt krahasues të praktikave të mira dhe të këqija
<ul style="list-style-type: none"> Pyetjet në secilën fushë 		<ul style="list-style-type: none"> <i>Jepni përgjigjet ose komentet tuaja rreth sistemit tuaj në kutinë më poshtë</i>
Lënda / fushëveprimi		
Neni 1, 2(2)	12	<ul style="list-style-type: none"> Direktiva zbaton të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat në procedurat e UAE. Shih Vendimin Kornizë 2002/584/JHA për UAE (në veçanti Nenin 11(2)). Neni 6 i KEDNJ, në të kundërt, nuk zbatohet për procedurat e ekstradimit dhe emigracionit, duke mos pasur përcaktim të të drejtave ose obligimeve civile ose të ndonjë akuze penale (p.sh. <i>Maaouia v. France</i>^{xiii} et seq). Ndërhyrjet me nenin 8 të KEDNJ, të drejtat e (jetës private), krijojnë të drejtën për një mjet efektiv juridik sipas nenit 13 të KEDNJ, me disa masa mbrojtëse procedurale të nxjerra nga aty. Megjithatë, Direktiva është shumë më përshkuese.
<ul style="list-style-type: none"> Specifikoni cilat rregulla ose pjesë të kodit procedural drejtojnë qasjen në përfaqësim me avokat në kontekstin e procedurave të UAE 		<ul style="list-style-type: none"> <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i>
Neni 10(1)-(3)	42-45	<ul style="list-style-type: none"> Direktiva përcakton të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat në shtetin ekzekutues. E drejta duhet t'i mundësojë personit të kërkuar të ushtrojë në mënyrë efektive të drejtat e tyre; përfshin të drejtën për t'u takuar dhe për të komunikuar me avokatin që përfaqëson ata; dhe të drejtën që avokati të jetë i pranishëm dhe të marrë pjesë në seancat dëgjimore lidhur me ekzekutimin e UAE. Dispozitat e tjera të mësipërme (konfidencialiteti, komunikimi dhe të drejtat konsullore, heqja dorë etj.) zbatohen mutatis mutandis në procedurën e UAE në Shtetin Anëtar ekzekutues.
<ul style="list-style-type: none"> A ekziston e drejta për avokat në Shtetin tuaj Anëtar kur ai është Shteti Anëtar ekzekutues? A i përfshin kjo e drejtë pikat e përmendura në nenin 10(2)? A është në dispozicion ndihma ligjore? 		<ul style="list-style-type: none"> <i>Jepni përgjigjen tuaj këtu</i> <i>Ju lutemi specifikoni dispozitat ligjore në fjalë</i>

<p>Neni 10(4)-(6)</p>	<p>46</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Direktiva gjithashtu vendos një detyrim ndaj Shtetit Anëtar lëshues për të siguruar qasje në përfaqësim me avokat atje. • Roli i avokatit në Shtetin Anëtar lëshues është që të ndihmojë avokatin në Shtetin Anëtar ekzekutues duke ofruar informata dhe këshilla për të mundësuar ushtrimin e të drejtave të mbrojtjes atje. • Ky funksion është vendimtar në mbrojtjen e UAE-ve.
<ul style="list-style-type: none"> • A ekziston e drejta për avokat në Shtetin tuaj Anëtar kur ai është Shteti Anëtar lëshues? • A është kjo një e drejtë e dallueshme në lidhje me të drejtën e qasjes në përfaqësim me avokat në procedurat penale sipas UAE? • A mund të thirret e drejta e qasjes në avokat në procedurën substanciale penale nga i dyshuari ose i akuzuari para dorëzimit të tyre? 	<p>- <i>Jepni komentet tuaja këtu</i></p>	

KONKLuzionet

Salduz v. Turkey ishte një rast i rëndësishëm. Ai shkaktoi reforma të konsiderueshme në Evropë, përfshirë edhe në Shtetet e vjetra Anëtare si Franca dhe Mbretëria e Bashkuar; zbuloi pabarazi në të kuptuarit e të drejtës për një gjykim të drejtë; dhe siguroi shtysën për Udhërrëfyesin. Mund të mos jetë rastësi që afati i zbatimit të Direktivës është 27 nëntor 2016, saktësisht tetë vjet pas vendimit. BE duket se dëshiron ta bëjë të qartë se tanimë ka rregulluar të gjitha punët dhe ka zgjidhur të gjitha problemet e saj. Megjithatë, siç theksohet në këtë Udhëzues, ekzistojnë fusha kryesore (p.sh. heqja dorë) ku thelbi i rastit *Salduzi* mbetet ende i rrezikuar në BE.

Shpresohet se zbatimi i Direktivës do të drejtohet/qartësohet dhe më në fund do të adresojë çdo çështje të pazgjidhur në përputhje me praktikën gjyqësore të *Salduz*. LEAP synon të sigurojë ndihmë sa më shumë që të jetë e mundur për autoritetet përgjegjëse për zbatimin e Direktivës, dhe Lista kontrolluese për Zbatim në këtë Udhëzues është në thelb hapi i parë i LEAP për të filluar diskutimet kyçe me ligjvënësit.

Pas zbatimit të legjislacionit, do të vijë koha që juristët të përdorin Direktivën në praktikë, duke u mbështetur në efektin e saj të drejtpërdrejtë kur është e nevojshme, me qëllim trajtimin e çështjeve të pazgjidhura të pajtueshmërisë. Përsëri, juristët që kanë nevojë për ndihmë janë të mirëpritur të kontaktojnë LEAP me qëllim të marrjes së ekspertizës, mbështetjes dhe praktikave më të mira krahasuese për t'i ndihmuar ata në punën e tyre.

Ky manual do t'u shpërndahet mijëra avokatëve anëmbanë Evropës, të cilët i ftojme:

- [Të na kontaktojnë](#), dhe të na tregojnë se si po shkon puna në lidhje me transpozimin e direktivës në juridiksionin tuaj përkatës.
- Të na tregojnë nëse gjykatat nxjerrin vendime pozitive (qoftë supreme ose të shkallës së parë) duke zbatuar Direktivën. Këto mund të jenë të dobishme për njerëzit në vendet tjera.
- Nëse lindin pyetje në lidhje me interpretimin, të kini parasysh shtegun e GJDBE-së: shikoni Manualin për përdorimin e të drejtës së BE-së, dokumentin tonë të vitit 2014 në lidhje me qasjet strategjike të GJDBE-së⁴² dhe videon tonë online të trajnimit në lidhje me procedurën e vendimeve paraprake në praktikën penale.⁴³
- Vizitoni rregullisht ueb faqen tonë www.fairtrials.org për përditësime mbi zhvillimet kyçe në lidhje me Direktivat, dhe lajme në lidhje me trajnimet personale.
- Vijnë tek ne nëse nuk arrijnë asgjë me gjykatat, sepse ne mund të eksplorojmë mundësi të tjera siç është parashtrimi i ankesave në Komisionin Evropian.
- Përfshihen me shtyrjen e çështjeve në kontekstin e brendshëm: shih dokumentin tonë *Towards an EU Defence Rights Movement*⁴⁴ për ide konkrete për artikuj, çështje gjyqësore, konferenca etj.

LEAP

⁴² Fair Trials, *Strategic approaches to litigation before the CJEU on the Roadmap Directives and EAW*, 2014, e qasshme në <http://www.fairtrials.org/wp-content/uploads/140818-CJEU-meeting-report.pdf>.

⁴³ E qasshme në <http://www.fairtrials.org/fair-trials-defenders/legal-training/online-training/>.

⁴⁴ Fair Trials, *Strategies for implementation of the Roadmap Directives: Towards an EU Defence Rights Movement*, Shkurt 2015, e qasshme në <https://www.fairtrials.org/wp-content/uploads/5A-IMPLEMENTATION-MOVEMENT-PAPER.pdf>.

Fair Trials Europe
Pranverë 2016

Referencat e Listës kontrolluese:

ⁱ [Engel v. Netherlands](#) App. No 5100/71 (Aktgjykim i 8 qershorit 1976).

ⁱⁱ *Hammerton v. United Kingdom* App. No 6287/10 (Aktgjykimi i 17 marsit 2016).

ⁱⁱⁱ Rasti C-216/14 *Covaci* [ECLI:EU:C:2015:686](#).

^{iv} Opinioni i Avokatit të Përgjithshëm Sharpston në Rastin C-60/12 *Baláž* [ECLI:EU:C:2013:485](#).

^v *A.T. v. Luxembourg*, cituar mbi fusnotën 8.

^{vi} *Navone v. Monaco*, cituar mbi fusnotën 24.

^{vii} *Zaichenko v. Russia*, cituar mbi fusnotën 30.

^{viii} Shih <https://www.fairtrials.org/tag/initiative-project/>.

^{ix} *Pishchalnikov v. Russia*, cituar mbi fusnotën 10.

^x *Zachar and Cierny v. Slovakia*, cituar mbi fusnotën 37.

^{xi} Në kohën e shkrimit, ky nuk është miratuar zyrtarisht, megjithëse teksti i tij përfundimtar është dakorduar nga Parlamenti Evropian dhe Këshilli, shih [këtu](#).

^{xii} Shih pyetësoin e GJEDNJ për këtë: http://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Ali_Samatar_Hassan_FRA.pdf.

^{xiii} [Maaouia v. France](#) App. No 39652/98 (Aktgjykimi i 5 tetorit 2000).

